

Všetci máme právo na ochranu před násilím.

Obsah

PodĎakovanie.....	3
Kapitola ě. 1: Úvod.....	4
Kapitola ě. 2: Úvod do problematiky násilia.....	13
Kapitola ě. 3: Domáce násilie.....	16
Kapitola ě. 4: Násilie v škole a vo výchovných zariadeniach.....	23
Kapitola ě. 5: Násilie páchané na deťoch v ústavoch a v nápravno-výchovných zariadeniach.....	31
Kapitola ě. 6: Násilie v zamestnaní	38
Kapitola ě. 7: Násilie na verejných priestranstvách	46
Kapitola ě. 8: Hýbeme sa vpred.....	55
Literatúra.....	60
Príloha ě. 1: Dohovor o právach dieťaťa (skrátená verzia).....	62
Príloha ě. 2: Vzorové cvičenia.....	67
Príloha ě. 3: Aktivity na záver.....	69
Príloha ě. 4: „Čo nevidíte je...“ Fotky (Aktivita ě. 1).....	70

Pod'akovanie

Sekretariát hlavného komisára Rady OSN ako hlavný garant štúdie o násilí páchanom na deťoch by chcel vyjadriť vďaku medzinárodnému združeniu „Save the children“, organizácie UNICEF a Svetovej organizácii skautského hnutia za podporu a spoluúčasť pri koncipovaní týchto materiálov. Osobitnú vďaku vyjadrujeme mladým ľuďom a dobrovoľníkom z radov mládeže, ktorí dodali informácie z pilotáže v rôznych štátoch sveta.

Špeciálne pod'akovanie:

Autor: Susan Fountain

Obálka: Sophie Combette

Layout: services-concept.ch

Sekretariát ďakuje všetkým prispievateľom a organizátorom aktivít, ktoré boli uvedené v nasledovných dokumentoch:

Sekretariát hlavného komisára Rady OSN, hlavný garant štúdie o násilí páchanom na deťoch (2005).

Správy z jednotlivých regiónov. Pozri:

www.violencestudy.org/r27

Sekretariát hlavného komisára Rady OSN, hlavný garant štúdie o násilí páchanom na deťoch (2006).

Štúdia o násilí páchanom na deťoch. Pozri:

www.violencestudy.org

Medzinárodné združenie „Save the Children“ (2006). *Aktivity detí na ukončenie násilia páchanom na chlapcoch a dievčatách.* Pobočka vo Švédsku. Pozri: www.rb.se/eng

Medzinárodné združenie „Save the Children“ (2005). *Urob to teraz! Vrcholné podujatia z účasti detí na regionálnych aktivitách v rámci štúdie o násilí páchanom na deťoch.* Pobočka vo Švédsku.

„Save the Children“ (2006). *Deti a mládež rozprávajú o násilí. Mexiko, Guatemala, Honduras, Dominikánska republika.* Save the Children.

Medzinárodné združenie „Save the Children“ (2005). *10 dodatočných bodov vo výchovno-vzdelávacom procese: Otvorte sa a bojujte proti sexuálnemu zneužívaniu chlapcov a dievčat.* Príspevky združenia „Save the Children“, štúdie OSN na tému: násilie páchané na deťoch. Oslo, pobočka v Nórsku.

Medzinárodné združenie „Save the Children“ (2005). *Hlasy chlapcov a dievčat za ukončenie násilia páchanom na deťoch v štátoch južnej a strednej Ázie.* Pobočka vo Švédsku.

Kapitola č. 1: Úvod

A. Komu je určená táto publikácia?

Publikácia *Všetci máme právo na ochranu pred násilím* je určená skupinovým vedúcim, peer vychovávateľom a vyučujúcim, ktorí pracujú s mladými ľuďmi vo veku 12 až 18 rokov v komunitných centrách, mládežníckych záujmových skupinách či iných zoskupeniach.

Dokument sa zaoberá problematikou násilia páchaného na deťoch. Zároveň predstavuje aktivity, ktoré informujú o tejto problematike a uvádza príklady na prevenciu násilia.

Za účelom efektívnej práce s publikáciou si najprv prečítajte štúdiu o násilí páchanom na deťoch (verziu určenú pre deti a mládež), ktorá je jej súčasťou. Dozviete sa informácie o pozadí koncipovania štúdie a problematike násilia páchaného na deťoch. Uvádzame i „slovník pojmov“, ktorý objasňuje význam odborných termínov a pomôže vám ich vysvetliť v skupine. Podrobnejšie informácie nájdete na internetovej stránke venovanej štúdii o násilí (pozri kapitolu **Literatúra**).

V kapitole č. 1. si prečítate základné informácie o štúdii a zároveň Vám predstavíme metódy, ako preberať háklivú problematiku násilia. Poradíme Vám ako pracovať v skupinách, plánovať semináre a organizovať podujatia.

Po prečítaní tejto časti si preštudujte i aktivity v kapitolách 2 až 8 a vyberte si takú, ktorá bude najviac zodpovedať vekovej úrovni a záujmom skupiny, s ktorou pracujete.

B. Informácie pre skupinových vedúcich

O čom je Štúdia o násilí páchanom na deťoch?

Tento dokument zozbieral informácie o násilí páchanom na deťoch, pochádzajúce z vládnych zdrojov jednotlivých štátov sveta. Mládež celého sveta prezentovala svoje skúsenosti s násilím páchanom na deťoch. Na rôznych národných a medzinárodných podujatiach organizovaných počas rokov 2004 až 2006 informovali mladí ľudia o skúsenostiach s násilím. K problematike násilia sa vyjadrili zároveň viacerí odborníci (z oblasti práva, medicíny a sociálnej práce), kancelárie Rady OSN a mimovládne organizácie, ktoré pracujú s deťmi a mládežou. Podrobnejšie informácie získate na internetových stránkach venovaných problematike práv dieťaťa (pozri kapitolu **Literatúra**).

Hlavným cieľom štúdie bolo pomôcť vládam jednotlivých štátov, určitým vrstvám obyvateľstva a organizáciám, ktoré pracujú s deťmi nájsť spôsob, ako eliminovať prejavy násilia, zamedziť jeho pokračovaniu a poskytnúť obetiam odbornú pomoc. V tomto procese zohráva významnú úlohu aj mládež. Analýzou sa identifikovalo päť okruhov, kde sa najčastejšie pácha násilie na deťoch:

- rodina
- škola a výchovné zariadenia
- štátne inštitúcie a nápravno-výchovné zariadenia
- zamestnanie
- spoločnosť

Podrobnejšie informácie nájdete v kapitole **Literatúra** na konci tejto publikácie, v časti „Štúdia o násilí páchanom na deťoch“ a v iných dokumentoch.

Čo je Dohovor o právach dieťaťa?

Štúdia o násilí páchanom na deťoch predpokladá, že každé dieťa má právo na ochranu pred násilím. Práva detí sú zakotvené v dokumente Dohovor o právach dieťaťa (medzinárodná dohoda o ľudských právach), ktorú schválila Rada OSN v roku 1989. Ratifikovali ju takmer všetky štáty sveta – čo znamená, že sa zaviazali plniť jej závery.

Dohovor o právach dieťaťa hovorí, že deti majú právo na ochranu pred fyzickým a psychickým násilím, pred ponižujúcim zaobchádzaním, pred krivdami, pred zneužívaním a opomenutím. Majú právo na ochranu pred prácami, ktoré môžu ohroziť ich zdravie a život, pred drogami, pred sexuálnym zneužívaním, pred pokútnymi praktikami a inými formami zneužívania. Majú zaručené právo na zdravie, vzdelanie, zdravotnícku starostlivosť a primerané podmienky na život. Okrem iného majú právo vyjadriť svoj názor, zakladať združenia a byť právoplatnými členmi týchto združení.

Väčšina mladých ľudí nepozná svoje práva! Odporúčame preto, aby ste pred preberaním problematiky násilia, v skupinách najprv predstavili Dohovor o právach dieťaťa. Jeho skrátenú verziu nájdete v prílohe č. 1.

Spoznávame Dohovor o právach dieťaťa (ranking)

Keď členovia skupiny nepoznajú Dohovor o právach dieťaťa, povedzte nech:

- si preštudujú skrátenú verziu Dohovoru (Príloha č. 1).
- nakreslia situáciu na problematiku práva, ktoré je pre nich dôležité.
- zahrajú scénu o porušovaní tohto práva a potrebách zakotviť ho v legislatíve.
- si vyberú niekoľko paragrafov: vyberte asi 10 paragrafov z Dohovoru o právach dieťaťa, ktoré si myslíte, že je potrebné v predmetnej skupine prediskutovať; napíšte ich na malé lístočky, či ich prefoťte z prílohy č. 1.; zoradte ich podľa dôležitosti, od najdôležitejšieho po najmenej dôležité.
- môžete skúsiť aj „usporiadanie do diamantu“, najdôležitejšie právo bude na samom vrchole, dve menej dôležité práva pod ním, potom budú nasledovať tri významnejšie práva, potom opäť dve menej dôležité práva a napokon dole bude jedno, najmenej dôležité právo.

Neexistuje návod na usporiadanie práv podľa dôležitosti. Vo svojej podstate sú všetky práva dôležité a následnou diskusiou môžu mladí ľudia nájsť súvislosť medzi nimi.

Cieľom tejto aktivity je, aby si mladí ľudia osvojili a identifikovali svoje práva a vyjadrili názor na túto problematiku.

C. Hovoríme o chýlostivých témach

Násilie je téma, s ktorou sa spájajú silné emócie – hnev, bolesť, smútok, strach, pocit hanby. Všetky tieto pocity majú však opodstatnenie. Možno vo vašej skupine budú mladí ľudia, ktorí zažili niektorú formu násilia. Určite sa vám s tým vopred nikto nezveril, pretože mládež o takýchto prípadoch zväčša nehovorí.

Skupinoví vedúci by mali prekonzultovať jednotlivé prípady aj so svojim dospelým poradcom. Určite si, ako budete postupovať v prípade, že v skupine zaznamenáte prípady zneužívania, či iných foriem násilia.

Poskytnite alternatívy: Uistite sa, že každý člen skupiny vopred vie, kedy sa na stretnutí bude hovoriť o problematike násilia. Pripravte sa na skutočnosť, že niektorí budú prezentovať vlastnú skúsenosť s násilím. Poskytnite im priestor na rozhodnutie, či budú o svojej skúsenosti hovoriť, či nie. Zároveň majú právo nezúčastniť sa istých aktivít, či dokonca môžu miestnosť opustiť.

Dôverné informácie: hneď na začiatku sedenia v skupine povedzte, že informácie, ktoré sa dozvedia v pléne, nemôžu vynášať zo skupiny. Musia to akceptovať všetci členovia skupiny.

Reakcia na osobné príbehy: Nikoho nenúťte, aby rozprával o sebe, keď nechce – i to je určitá forma násilia! Ak sa niekto rozhodne rozprávať, rešpektujte každé jedno slovo a na záver poďakujte za sprostredkovanie skúsenosti. Ak je rozprávanie príliš emotívne, vyjadrite súcit. Napríklad: „Vidíme, že táto situácia sa ťa veľmi dotýka.“

Niektorí vedúci sa vopred obávajú reakcií, ktoré sa počas rozprávania vyskytujú o násilí. Myslia si, že obeť budú cítiť hnev a smútok. Hoci sú takéto prípady známe, pomáha rozprávanie

obetiam povzniesť sa nad nepríjemné skúsenosti a vyrovnáť sa s nimi. Niekomu sa naskytne priestor na odhalenie zážitkov, ktoré doteraz zatajovali. Ostatní členovia skupiny týchto jedincov zväčša pochopí a získajú tak nový pohľad na prežitú situáciu a skôr sa s ňou dokážu vyrovnáť.

Ako zareagovať, keď niekto prizná, že je obeťou násilia? Veľmi dôležitá je tu dôvera. Avšak keď zistíte, že niekto sa nachádza v priamom ohrození, hovorte s dotýčnou osobou o samote. Poradte im, aby sa obrátili na dospelého, ktorému dôverujú, aby im pomohol. Pomôžte dotýčnej osobe zvládnuť situáciu.

Niektorí mladí ľudia sa neradi zdôverujú iným – obávajú sa, že by im neverili, že by ich niekto zradil, že by im priznanie privodilo ďalšie problémy alebo že by zodpovedné orgány nevenovali ich prípadu dostatočnú pozornosť. V takomto prípade sa obráťte na svojho dospelého poradcu. Dospelí majú povinnosť oznámiť prípady zneužívania a páchania násilia voči mladým ľuďom.

Poznajte, na koho sa môžete obrátiť: než začnete v skupine pracovať, urobte prieskum! Hľadajte kontakty na inštitúcie či jednotlivých odborníkov, na ktorých by sa mohli mladí ľudia z vašej skupiny obrátiť, keď sa stanú obeťami násilia. Môžu to byť poradenské centrá, linky dôvery, ambulancie miestnych odborníkov. Vopred sa s nimi skontaktujte a oznámte, že máte v úmysle so skupinou prebrať problematiku násilia páchaného na deťoch. Rovnako aj skupine oznámte, na koho sa môžu v prípade potreby obrátiť. Rozdajte im zoznam organizácií a vyznačte kontaktné údaje.

Počúvanie príbehov: Niektorí mladí ľudia zažívajú šok, ak si vypočujú príbehy o násilí. Majte na pamäti, že smútok a plač sú prirodzenou reakciou na podobné príbehy. Reagujte na ne prívetivo a nedovoľte, aby sa niekto za svoje city hanbil. Napríklad: „Viem, že vypočutý príbeh sa ťa veľmi dotkol; určite sú medzi nami aj ostatní, ktorí sa cítia rovnako ako ty.“

Vytváranie pozitívnej atmosféry: Po vypočutí príbehov na tému násilia je neraz potrebné zaradiť takú činnosť, ktorá uvoľní v skupine napätie. V prílohe č. 2 preto uvádzame zoznam aktivít, ktoré navodzujú pozitívnu náladu. Zaradením prestávky alebo počúvaním obľúbenej hudby zaženieme negatívne pocity.

Ovládajte sa: Počúvanie jednotlivých príbehov môže vyvolať nečakávané reakcie aj u skupinových vedúcich. Neobávajú sa týchto situácií! Majte však na mysli, že vždy sa musíte vedieť ovládnuť. Spolupracujte preto s ostatnými vedúcimi, ktorí by vás v prípade potreby zastúpili. Požiadajte vášho dospelého poradcu, aby vám pomohol plánovať témy jednotlivých sedení v čo najpriateľnejšej miere. Každú tému diskusie vopred prehodnoťte s ostatnými vedúcimi a vaším poradcom. Zamerajte sa pritom na všetky prítomné problémy a pocity.

Vytváranie láskyplnej atmosféry: jednotlivé sedenia sa majú odohrávať bez akýchkoľvek známkov násilia. Ubezpečte sa, že každý člen skupiny prispieva k vytváraniu atmosféry bezpečia a rešpektu. V nasledujúcej kapitole sa budeme touto problematikou zaoberať.

D. Práca v skupine: zásady

<p>Ak ste už ako skupinový vedúci pracovali, či ste ním po prvý krát, ponúkame vám zopár organizačných pokynov, na zjednodušenie práce v skupinách – a v nemalej miere vytvoríte atmosféru bezpečia a spolupatričnosti!</p>	<p>Nápady pre skupinových vedúcich:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vo veľkých skupinách sa ťažko diskutuje. 15 až 20 ľudí môžu dobre spolupracovať. • Sadnite si do kruhu. Vytvárate tím pozitívnu atmosféru a každý sa bude môcť vyjadriť. • Spolupracujte s ostatnými skupinovými vedúcimi.
<p><i>Napište si rozvrh aktivít:</i> na výkres alebo tabuľu napíšte zoznam všetkých aktivít. Na začiatku každého stretnutia si ho prečítajte. Spýtajte sa na prípadné otázky či nápady.</p>	
<p>Prečo? Ľudia sa cítia bezpečne a príjemne, keď vopred vedia, čo ich čaká. A ak im povie, čo plánujete, budú o to viac spolupracovať.</p>	
<p><i>Určite si pravidlá hry:</i> Požiadajte členov skupiny, aby navrhli vnútorný poriadok, ktorý bude každý akceptovať. Mali by to byť pravidlá, na základe ktorých sa každý jeden bude cítiť bezpečne, akceptovaný ostatnými a pocíti spolupatričnosť. Keď budete mať zoznam hotový, mal by sa k nemu každý vyjadriť.</p>	
<p>Prečo? Ľudia sa cítia bezpečne, ak sa pohybujú v známom prostredí. To isté platí pre dodržiavanie pravidiel. Ak sa všetci riadia rovnakými pravidlami, má to pozitívny účinok.</p>	<p>Zopár tipov pri koncipovaní vnútorného poriadku</p> <ul style="list-style-type: none"> • Akceptujte samých seba • Rešpektujte sa navzájom • Akceptujte odlišné názory, kultúry, jazyky – nerobte si posmech a nekritizujte • Keď niekto rozpráva, počúvajte pozorne • Rozpráva vždy iba jeden • Dajte každému členovi priestor na Vyjadrenie sa • Smejte sa spoločne, nie na účet druhých • Nevynášajte informácie zo skupiny von • Nemusíte sa vyjadrovať, ak nechcete
<p><i>Pomôžte každému zapojiť sa do aktivít:</i> Robte jednotlivé cvičenia v skupinách (4-6 členných), aby mali možnosť vyjadriť sa všetci prítomní (niektorí jedinci sa neradi vyjadrujú vo veľkých skupinách). Ak diskutujete vo veľkej skupine, dbajte na to, aby sa k problematike nevyjadrovali stále tí istí. Keď sa tak stane, použite techniku „hovoriaca palička“ - predmet, ktorý koluje v skupine a príležitosť niečo povedať dostane ten, kto ju drží v ruke.</p>	
<p>Prečo? Znamená to, že každý môže niečím prispieť a zaslúži si rešpekt ostatných.</p>	
<p><i>Využite aktivity uvedené v prílohe č. 2:</i> Ide o nenáročné a zábavné aktivity, pre ktorých sa zúčastnení pohybujú.</p>	
<p>Prečo? Pretože spoločné aktivity pomáhajú upevňovať vzťahy a pocity spolupatričnosti. Uvedené aktivity uvoľňujú napätie po náročnej diskusii.</p>	

Poskytnite čas na vyhodnotenie aktivít: po ukončení každej aktivity sa pýtajte na pocity členov skupiny. Berte každú pripomienku vážne a prípadné návrhy na zlepšenie práce v skupine kreatívne využite. Existuje veľa spôsobov vyhodnocovania aktivít. Niektoré uvádzame v nasledujúcej kapitole.

Prečo? Naznačujeme tým, že sa rešpektujú názory každého člena skupiny. Mladí ľudia sa cítia istejšie keď vedia, že svoje názory môžu vyjadriť a vedúci ich berú vážne.

V kapitole **Literatúra** nájdete ďalšie nápady na prácu vo vašej skupine.

E. Plánovanie aktivít

Voľte si vždy také aktivity, ktoré budú primerané záujmom a veku členov skupiny – nemusíte skúsiť každú techniku uvedenú v publikácii!

- Ak plánujete jednorazovú aktivitu na upútanie pozornosti voči problematike násilia páchaného na deťoch, vyberte si jednu z aktivít v kapitole č. 2.
- Ak sa chcete zamerať iba na jednu formu násilia, napríklad na násilie páchané na deťoch v zamestnaní, zvolte si jednu alebo viaceré techniky v tejto kapitole.
- Ak budete pracovať v skupine dlhšiu dobu a chcete sa podrobnejšie zaoberať štúdiou, vyberte si aktivity z každej kapitoly, ktoré budú pre vás zaujímavé.

Väčšinu techník je možné použiť „jednorazovo“. Aktivity, ktoré uvádzajú do problematiky násilia, nájdete na začiatku každej kapitoly. Potom nasledujú aktivity, ktoré do problematiky prenikajú hlbšie.

Počas plánovania aktivít sa snažte techniky obmieňať – uvoľňujúce aktivity, diskusie, role play, kreslenie – a to najmä vtedy, keď budete v skupine pracovať dlhšie ako jednu hodinu. Každá technika má uvedenú dĺžku trvania, ale buďte flexibilný – skráťte tie aktivity, ktoré sa členom skupiny nebudú páčiť, a naopak robte dlhšie tie aktivity, ktoré považujú za zaujímavé. Dodržujte limit na prestávky, približne každých 90 minút, či častejšie pre mladšie vekové skupiny.

Väčšina uvedených aktivít je vhodná pre menšie skupiny. Skupiny vytvárame ľubovoľne alebo plánovane. Niektoré techniky uvedené v kapitole č. 2 môžete použiť na formovanie malých skupín.

Diskusné techniky: Väčšinou sa používajú v malých skupinách, aby sme podporili zapájanie sa do aktivít. Použite ich, ak chcete, aby členovia skupiny rozmýšľali komplexnejšie, prezentovali rôzne možnosti či formulovali odporúčania. Príklady diskusných techník uvádzame nižšie:

- Ranking: pozri popis na strane 4
- Clustering: pozri techniku č. 2 na strane 15
- Idea Carousel: pozri techniku č. 4 na strane 18
- Interview: pozri techniku č. 11 „Aké máš povinnosti?“ na strane 39
- Circle interviews: pozri techniku č. 15 na strane 49

Otázky môžete meniť a techniky môžete použiť s odlišnými témami.

V rámci diskusie môžu odznieť otázky na rôznu problematiku. Ak na ne neviete odpovedať, jednoducho to povedzte. Pomôžte skupine nájsť uspokojivé odpovede:

- prečítajte si štúdiu o násilí páchanom na deťoch alebo si prezrite príslušnú internetovú stránku
- pýtajte sa svojho poradcu

- vyhľadajte odbornú pomoc v okolí
- urobte prieskum

Role play: môže byť účinnejšia a efektívnejšia než prednáška na určitú tému! Prostredníctvom role play sa rozvíja dôkladnejšia diskusia. Aby táto technika bola naozaj účinná, dbajte na nasledovné:

- ponechajte voľbu postavy a prostredia na mládež. Niektorí mladí ľudia neradi hrajú postavy, ktoré sú aktérmi násilia alebo sú obeťami.
- jednotlivé scény hrajte v náznakoch: nemôžeme skutočne zahrať fyzicky či sexuálne násilné scény – nie je to nikomu príjemné. Pomôžte postavám nájsť spôsob, ako zahrajú svoje roly bez použitia násilia.

Niekedy môžeme túto techniku použiť pri hľadaní nových spôsobov nazerania na problematiku násilia. Ide napríklad o:

- **Zmrazenie aktivity:** zastavte priebeh aktivity a rozmýšľajte o iných spôsoboch riešenia situácie.
- **Fishbowl:** počas role play nechajte viacerých členov skupiny vžiť sa do úlohy zraneného dieťaťa. Vyskúšajte viaceré metódy; diskutujte o najvhodnejšom spôsobe.

Technika role play je vhodná aj na pozdvižnutie povedomia skupiny. Porozmýšľajte, v ktorých prípadoch sa technika role play dá použiť. Určite si spôsob, ako budete o zážitkoch diskutovať a čo je potrebné urobiť, aby sa mládež cítila bezpečne.

Prieskum aktivít: v rámci tejto techniky sa skupina učí zbierať údaje o násilných činoch páchaných na deťoch v spoločnosti. Nižšie uvádzane niekoľko spôsobov:

- interview
- dotazníky a pozorovania
- monitorovanie (napr.: koľko krát sa objaví násilná scéna vo filme)
- prezeranie archívnych záznamov na školách či úradoch (pokiaľ sú dostupné a nezverejnia sa dôverné informácie; napr.: niektoré školy majú záznamy o prípadoch šikanovania)

Počas zbierania informácií rozmýšľajte o spôsobe, ako budete informácie prezentovať – na škole, v skupine, v miestnej samospráve, v médiách – bez ohrozenia vašej vlastnej osoby a garantujte anonymitu respondentov.

Zverejňovanie správ: táto technika poskytuje malým skupinám čas potrebný na výmenu skúseností a informácií. Členovia skupiny môžu prezentovať výsledky svojej práce v pléne, ale existujú aj ďalšie spôsoby prezentácie:

- **Galéria:** zaveste kresby alebo plagáty na steny v miestnosti. Každý sa prejde po miestnosti a prezrite si práce. Skupinky si zvolia jedného hovorcu, ktorý bude zodpovedať prípadné otázky ostatných členov.
- **Role play:** namiesto ústneho podania, zaradíme role play.
- **Talk show:** Zahrajte sa na redaktora a odborníka, ktorý odpovedá na otázky v talk show.

Vyhodnocovanie: vyhodnocovanie je dôležitá súčasť každej aktivity. Získané informácie môžete využiť pri plánovaní ďalších aktivít a stanete sa tak profesionálnym vedúcim. Ak si robíte plány na dlhšie časové obdobia, získané informácie vám pomôžu stretnutia lepšie organizovať. Nižšie uvádzame príklady vyhodnocovania aktivít:

- **Aplauz:** nechajte si ohodnotiť každú aktivitu. Skupina vyjadří svoju spokojnosť hlasným potleskom a miernym potleskom, či tichom vyjadří nespokojnosť. Podľa intenzity zistíte spokojnosť respektívne nespokojnosť.
- **Teplomer:** na plagát nakreslite teplomer, ktorý bude mať rozpätie 0 až 100 stupňov. Požiadajte každého člena skupiny, aby na stupnici označil, ako bol spokojný s predchádzajúcou aktivitou. Vyššie bodové ohodnotenie znamená vyššiu spokojnosť!
- **Formulár:** vo formulári môžete uviesť otázky, ako sú napríklad: „Čo sa ti páčilo na dnešnom stretnutí?“, „Čo sa ti nepáčilo?“, „Chcel by si do budúcnosti niečo zmeniť?“

Keď ste túto techniku zaviedli až po viacerých stretnutiach, môžete sa pýtať na priebeh predchádzajúcich stretnutí, nie iba na konkrétne stretnutia.

Záverečné aktivity: Techniky uvádzané v tejto časti navodzujú dobrú náladu pred ukončením stretnutia. Upevňujú vzťahy medzi členmi skupiny a pomáhajú uvoľniť akékoľvek pocity, ktoré sa naakumulovali počas diskusie. V prílohe č. 3 uvádzame niektoré aktivity.

V časti **Literatúra** nájdete tipy, ako plánovať a organizovať stretnutia.

F. Robíme opatrenia

V štúdiu o násilí páchanom na deťoch sa píše, že za zastavenie násilia sú zodpovedné vlády jednotlivých štátov. Zároveň sa tu spomína, že v tomto procese môžu byť svojim spôsobom nápomocní aj deti a mladí ľudia.

Možné aktivity: Podnety pre násilné činy prichádzajú z viacerých úrovní – či už v rámci osobných skúseností (napr.: nedávne negatívne skúsenosti), vzťahov (napr.: niekto sa cítil byť zneužitý či bol obeťou násilného správania), skúseností v škole (ako reakcia na fyzické útoky či šikanovanie), problémov v spoločnosti (ako napr.: nezamestnanosť, drogy), globálnych spoločenských problémov (napr.: zaužívané predstavy, že násilie sa musí akceptovať, či muži sú nadradení ženám).

Internetová stránka UNICEF,-u „Hlas mládeže“ (www.unicef.org/voy) má diskusné fórum, kde môžete diskutovať s mladými ľuďmi z celého sveta o aktivitách, ktoré podnikáte na zamedzenie násilia páchaného na deťoch či o podobných témach.

Spoločnosť Verejná Vzťah Jednotlivec

Zdroj: Správa o násilí a zdravotnom stave populácie sveta, WHO (2002)

Aktivity týkajúce sa zamedzenia násillia páchaného na deťoch sa môžu prejavovať aj na týchto úrovniach:

- **individuálna:** mladý človek sa sám rozhoduje, či ohlásí prípad zneužívania zodpovedným orgánom
- **na úrovni vzťahov:** mladý človek môže zabrániť šikanovaniu slabšieho jedinca
- **verejná:** mladý človek môže spolupracovať s dospelými organizovať akcie na prevenciu násillia (napríklad relaxačné pobyty, semináre na riešenie konfliktných situácií)
- **na úrovni spoločenskej:** mladý človek môže spolupracovať na osvojení si takeého správania sa, ktoré prispeje k odstráneniu tradičných foriem násillia páchanom na ženách či zamedzí prácu detí.

Na všetkých spomínaných úrovniach sa mladý človek dostáva do kontaktu s inými v rámci rodiny, školy, úradov a svojho pracoviska, a to v závislosti od osobnej skúsenosti. Nehovoriac o tom, že tieto kontakty ho istým spôsobom aj ovplyvňujú.

Plánovanie aktivít: na konci kapitol 3 až 7 uvádzame príklady, ako podnikat' opatrenia na zamedzenie násillia:

- zoznam aktivít
- krátka charakteristika aktivít, ktoré podnikla mládež na zastavenie násillia v jednotlivých štátoch sveta
- podrobné popisy projektov

Tieto strany si môžete nakopírovať a rozdať ich v skupine. Ďalšie nápady uvádzame aj v kapitole č. 8., v časti „Spôsoby podnikania aktivít“.

Keď sa členovia skupiny dohodnú na organizovaní aktivít, požiadajte ich, aby si prezreli otázky v tabuľke „Plánujeme aktivitu“:

Plánujeme aktivitu

Keď sa rozhodujete zrealizovať nejaký projekt, spýtajte sa samých seba:

- čo chceme zmeniť?
- dá sa vôbec niečo zmeniť? Buďte idealisti, no zároveň aj realistickí!
- budeme po dobu výkonu aktivít celkom v bezpečí? Ako?

Ak ste sa definitívne rozhodli projekt zrealizovať, položte si nasledovné otázky:

- Poradili sme sa s ostatnými, obzvlášť s tými, ktorých sa bude projekt týkať? Súhlasia s našim zámerom? Ako budeme postupovať, aby sa cítili byť súčasťou projektu?
- Na aké možné problémy narazíme? Ako ich vyriešime?
- Kto nám pomôže?
- Čo všetko potrebujeme na realizáciu projektu? (Finančné prostriedky, materiál, prístroje, nové metódy práce, ostatné?)
- Kto sú spolupracovníci z radov dospelých? Iné mládežnícke skupiny?
- Ako si rozdelíme úlohy?
- Kedy začneme projekt realizovať?
- Akým spôsobom budeme monitorovať našu prácu?
- Ako zistíme úspešnosť projektu?
- Akým spôsobom budeme o projekte informovať?

Kapitola č. 2: Úvod do problematiky násilia

V štúdiu o násilí páchanom na deťoch sa píše:

- Násilie voči deťom nie je oprávnené.
- Násiliu môžeme predchádzať.
- Dospelí sú zodpovední za dodržovanie práv dieťaťa.

Výskum ukázal, že násilie páchané na deťoch je prítomné takmer v každom štáte sveta, v každej kultúre či etnickej skupine, v rodinách vzdelaných rodičov, v rodinách bez vzdelania rodičov, v bohatých či chudobných rodinách.

Zistilo sa, že deti a mládež sa stávajú obeťami násilia v nasledovných situáciách:

- v rodine
- v škole a vo výchovných zariadeniach
- v ústavoch ako sú napríklad sirotinca a detské domovy; vo väzení a iných výchovných zariadeniach
- na pracovisku
- v spoločnosti

Väčšina štátov sveta robí opatrenia na ochranu detí pred násilím, no nie vždy úspešne a o jednotlivých prípadoch násilného správania, sa verejnosť zväčša nedozvie. Existuje veľa dôvodov, prečo sa niektoré násilné činy nezverejňujú. Napríklad z týchto dôvodov:

- **strach:** deti majú zväčša strach hovoriť o násilných skutkoch, obzvlášť v prípadoch, keď aktér je silnejší než oni sami a existuje tu potenciálna hrozba, že by im mohol znova ublížiť.
- **stigmatizácia:** deti sa obávajú skutočnosti, že keď rovesníci zistia, že sa stretávajú s obeťou násilného správania, prestanú s nimi udržiavať kontakty a budú im to dávať za vinu.
- **predsudky:** niekedy sa považuje násilie za „bežný“ spôsob komunikácie.
- **nehovorí sa o tom:** niekedy občania nedôverujú štátnym inštitúciám, alebo sa nemajú na koho obrátiť, kto by im pomohol
- **prípady sa nezaznamenávajú:** hoci sa o násilí bežne hovorí, často nie je k dispozícii dôkazový materiál, ktorý by potvrdil, že sa takýto prípad naozaj stal

Podrobnejšie informácie nájdete v *Štúdiu o násilí páchanom na deťoch*.

Aktivity č.1 a č. 2, ktoré uvádzame na záver tejto kapitoly, slúžia na uvedenie do problematiky násilia objasňujú, prečo sa o týchto prípadoch nehovorí a za akých okolností násilie vzniká.

V nasledovných kapitolách sa budeme zaoberať problematikou násilia podľa miesta výskytu: rodina, škola, ústavy, pracovisko, spoločnosť.

Aktivita č. 1: Čo nevidíte je...

Prečo táto technika?

- Zúčastnení budú kresliť a rozprávať.
- Aktivity svedčia o tom, že násilie páchané na deťoch prebieha v skrytej forme.

Čo budeme potrebovať:

- Hárky papiera a zvýrazňovače
- Kópiu hárku „Čo nevidíte je...“ a kompletnú fotografiu (pozri príloha č. 4), ktorú dostane každá skupina
- Časový limit: 45 minút

Postup:

1. Vytvorte skupiny. Každý dajte jeden hárky a fotografiu z prílohy č. 1 „Čo nevidíte je...“.
2. Skupina fotografiu dokreslí a napíše k nej príbeh.
3. Každá skupina odprezentuje svoje príbehy. Potom dajte každej skupine úplnú fotografiu.
3. Diskutujte o nasledovnom:
 - Ako ste zareagovali, keď ste uvideli celú fotografiu?
 - Čo cíti dieťa na fotografii?
 - Akú formu skrytého násillia vyjadruje neúplná a úplná fotografia?
 - Nachádzame tam aj iné formy skrytého násillia?

Zaoberajte sa myšlienkou, že násilie sa neodhaľuje ľahko, alebo ho dospelí často ignorujú. Spoločné aktivity nám podajú kompletný pohľad na problematiku násillia páchaného na deťoch.

Aktivita č. 2: Násilie: Kto, čo, kde?

Prečo táto technika?

- Témou diskusie bude násilie.
- Hovoriť sa bude aj o štúdiu o násilí páchanom na deťoch.

Čo budeme potrebovať:

- Tabuľu, zvýrazňovače, poprípade kriedu
- Kartičky alebo menšie hárky
- Lepiacu pásku
- Kópiu dokumentu *Štúdia o násilí páchanom na deťoch (verzia pre deti a mládež)*
- Časový limit: 45 – 60 minút

Postup:

1. Spýtajte sa: Čo si predstavíte pod pojmom „násilie“?

Odpovede zapisujte na tabuľu.

2. Diskutujte o definícii „násilia“ (pozri tabuľku).

Pokúste sa ju vysvetliť svojimi vlastnými slovami.

Potom sa pýtajte: Súhlasíte s obsahom tejto definície? Je úplná?

3. Zadajte skupinovú prácu (počet členov v skupine: 4). Každé skupine dajte kartičky alebo hárky.

Požiadajte ich, aby uviedli prípady páchania násilia na deťoch, ktoré poznajú. Každý jeden prípad by mal byť uvedený na osobitnom hárku a mal by mať presné informácie o tom, ČO sa stalo, KTO je autorom činu a KDE sa prípad stal.

Poznámka pre skupinového vedúceho: Nieкто zo skupiny by mohol začať rozprávať o prípade, ktorého je sám obeťou. Z tohto dôvodu si preto opätovne prezrite kapitolu č. 1, časť C, ako sa v takýchto prípadoch máte zachovať.

4. Poproste jednotlivé skupiny, aby usporiadali kartičky podľa miesta výskytu násilných činov. Keď pracujete s malou skupinou, robte túto aktivitu spoločne.

5. Diskutujte o nasledovnom: Ktoré miesta výskytu násilných činov ste identifikovali? Hovorte o piatich miestach najčastejšieho výskytu páchania násilia na deťoch, ako uvádza štúdia - rodina, škola, ústavy a nápravno-výchovné zariadenia, pracovisko, verejné priestranstvá. Nachádzate istú spojitosť s uvedenými miestami a vašou skúsenosťou?

Ďalšie kroky:

- Odporúčajte členom vašej skupiny, aby si prečítali Štúdiu o násilí páchanom na deťoch (verzia pre deti a mládež), kde získajú podrobnejšie informácie o problematike násilia.

Definícia násilia: „...o násilí hovoríme, keď nieкто zneužíva svoju silu alebo postavenie s úmyslom niekoho zámerne poškodiť. Nepatria sem náhodné prípady. Medzi násilné prejavy patria ešte rôzne vyhrážky, činy, ktoré by mohli spôsobiť niekomu ujmu, či ujmu skutočne spôsobili. Ide tu o prípady znevažovania postojov, zdravia či blaha dotýčnej osoby, alebo neprimeraných nárážok na telesné proporcie. Násilné činy sú aj tie, ktoré si spôsobujú ľudia sami, vrátane samovraždy.“

Kapitola č. 3: Domáce násilie

S akou formou násilia sa stretávame v rodine?

- **Násilie páchané na novorodencoch:** môže zanechať dlhodobé následky na zdraví, či dokonca zapríčiniť smrť dieťaťa. Tak napríklad, niektorí si neuvedomujú, že ak s bábätkom začnú triasť, môžu mu spôsobiť poranenie mozgu, či dokonca smrť.
- **Fyzické násilie:** väčšina foriem fyzického násilia voči deťom nezapríčiňuje smrť či dlhodobé zranenia. Táto forma sa často používa ako výchovný prostriedok. Tvrdá výchova a tresty sa používajú takmer na celom svete. Deti by boli radšej, kedy sa disciplína dala dosiahnuť bez fyzických trestov a ponižovania.
- **Citové vydieranie:** popri fyzickom násilí sa často stretávame s prípadmi citového vydierania, ktoré má slúžiť ako trest. Urážky, používanie prezývok, vyhrážky, opustenie či zavrhnutie dieťaťa sú tiež prejavom násilia.
- **Nedbalosť:** nastáva v prípade, keď rodina nedbá o zabezpečenie potrieb dieťaťa a nechráni ho od možného nebezpečenstva. Dievčatá a postihnuté deti sa stávajú hlavným terčom zanedbávania starostlivosti.
- **Sexuálne násilie:** deti sú nútené k sexuálnym aktivitám, stávajú sa obeťou sexuálneho obťažovania či dotýkania, ktoré im spôsobuje nepríjemné stavy. Aktérmi týchto činov sú zväčša muži a chlapci.
- **Sobáše neploletých:** 82 miliónov dievčat sveta uzatvára manželstvo pred dovŕšením 18 rokov. Niektoré sú dokonca maloleté a sú nútené vydať sa za starších mužov. Stávajú sa tak obeťami násilia, vrátane sexuálneho.
- **Násilné tradičné zvyky:** niektoré tradičné zvyky sú plné násilia voči deťom:
 1. ženská obriezka
 2. zjazvovanie, vypaľovanie, zapaľovanie a ostatné bolestivé techniky, používané na zdobenie tela
 3. násilné rituály vstupu do radov dospelých – nútenie chlapcov a dievčat robiť násilné skutky, či prijímať násilie páchané na nich, aby mohli vstúpiť do radov dospelých
 4. čestné vraždy, keď muži zabíjajú dievčatá pod rúškom zachovania „rodovej cti“ v prípadoch mimomanželského sexu, či odmietnutia rodičom vyvoleného partnera
 5. niektoré deti sú často obviňované z „bosoráctva“ a rodičia sa o nich prestávajú starať, či sú neraz zneužívané alebo dokonca zavraždené; iné sa stávajú obeťou „bosoráckych“ rituálov
- **Domáce násilie:** veľa detí sa stáva svedkom násilia, ktoré sa odohráva medzi rodičmi. Tieto formy násilia zanechávajú následky na správaní sa detí, ich somatickom a psychickom vývine a v nemalej miere sa tak formujú modely správania sa dieťaťa v dospelom veku. V rodinách, kde sa stretávame s násilím páchanom na ženách, je často prítomné aj násilie páchané na deťoch.

Rodičia, nevlastní rodičia, opatrovatelia, súrodenci, príbuzenstvo a ostatné subjekty, ktoré sa starajú o deti, sú zodpovedné za prejavy násilia voči deťom.

Podrobnejšie informácie nájdete v *Štúdiu o násilí páchanom na deťoch (verzia pre deti a mládež)*.

Deti hovoria:

„Otec ma uviazal o strom a bil ma pred očami všetkých susedov, pretože sme s mojím bratrancom hrali karty. Teraz si zo mňa každý uťahuje, a je to horšie než samotná bitka“.

Chlapec, Južná Ázia

„Neznášam sobášu maloletých. Musela som sa vydať veľmi mladá a moji svokrovci ma nútili spať s mojím mužom. Trpela som celú noc. Po tejto skúsenosti sa ma vždy zmocní strach, keď sa blíži noc. Tento pocit nenávidím.“

Dievča, 11 rokov, musela sa vydať ako 5. ročná, Východná a južná Afrika

„Keď som mala dvanásť rokov, myslela som si, že som bola tehotná s vlastným otcom. Pokúsila som sa o samovraždu, pretože som nevedela, ako to vysvetlím okoliu. Mala som iba 12 rokov. Nikto by mi to neuveril.“

Dievča, Severná Amerika

Niektorí rodičia sa v našej prítomnosti bijú, čo nám spôsobuje bolesť a úzkosť. Iní prichádzajú domov opití a nestarajú sa o nás. Niektoré deti sa musia starať o svojich rodičov a súrodencov, lebo ich rodičia sú nezodpovední“.

Dospievajúci chlapec, Východná a južná Afrika

Aktivita č. 3: Domov – Dieťa – Ulica

Prečo táto technika?

- Zúčastnení sa musia pohybovať.
- Slúži ako úvod do diskusie o domácom násilí.

Čo budeme potrebovať:

- Priestranú miestnosť
- Časový limit: 10 – 15 minút (na diskusiu viac času)

Postup:

1. Vytvorte skupiny počítaním každého tretieho člena.
2. Tí, ktorí počas počítania boli prvými a druhými, vytvoria „domy“ - nech sa postavia tvárou v tvár a chytia sa za ruky. Tí, ktorí počas počítania boli tretí, budú hrať deti. Každé dieťa si nájde vlastný dom (postaví sa medzi dvoch, ktorí tvoria „dom“).
3. Po vyslovení „dom!“, musia deti opustiť svoje domy a urýchlene si nájsť nový dom. Keď poviete „ulica!“ všetci sa dajú do pohybu.
4. Túto aktivitu vykonávajú 3 až 5 minút, alebo až pokiaľ sa nevystriedali všetci členovia skupiny.

Ďalšie kroky:

- Hoci ide o pohybovú aktivitu, môžeme ju použiť aj na otvorenie diskusie o domácom násilí. Možné otázky: ako ste sa cítili v „domčeku“? Keď ste dom nemohli nájsť? Aké sú príčiny opustenia domova deťmi? Akým spôsobom sa deťom ubližuje v rodine?
- Stručne predstavte názory na problematiku násillia voči deťom, ako ich definuje *Štúdia o násilí páchanom na deťoch (verzia pre deti a mládež)*, alebo úvod do tejto kapitoly.

Aktivita č. 4: Prečo sa to deje?

Prečo táto technika?

- Budeme diskutovať o príčinách domáceho násilia.
- Naučíme sa rešpektovať odlišné názory a skúsenosti.

Čo budeme potrebovať:

- Tabuľu, zvýrazňovače, poprípade kriedu
- Veľké výkresy, na ktoré napíšeme otázku ohľadom domáceho násilia, lepiacu pásku
- Časový limit: 30 minút (kroky 1 a 2), 45 minút (kroky 3 až 6)

Postup:

1. Vytvorte dvojice, ktoré budú diskutovať o násilí v rodinách. Môže ísť o osobné skúsenosti, alebo o skúsenosti vypočuté. Dvojice by sa mali dohodnúť, či budú o svojich skúsenostiach hovoriť v pléne. Na úvod môžete citovať výroky detí zo strany 20.

Poznámka pre skupinového vedúceho: Nieкто zo skupiny by mohol začať rozprávať o prípade, v ktorom je sám obeťou. Z tohto dôvodu si preto opätovne prezrite kapitolu č. 1, časť C, ako sa v takýchto prípadoch máte zachovať.

2. Spýtajte sa, či chce niekto prezentovať svoju skúsenosť. Zapisujte poznámky na tabuľu.
3. Spojte dve dvojice. Každý skupine rozdajte výkres, na ktorom budú otázky ohľadom domáceho násilia. (Použite príklady uvedené v tabuľke, alebo si vymyslíte primerané príbehy). Požiadajte členov skupiny, nech uvedú príčiny domáceho násilia. (Vysvetlite, že presná definícia neexistuje; ide vždy o viaceré príčiny).
4. Keď skupiny dopíšu, posunú svoj výkres inej skupine. Všetci si porovnajú svoje nápady, označia myšlienky, s ktorými súhlasia a pripíšu svoje ďalšie nápady.
5. Nechajte výkresy kolovať. Dajte skupine dostatočný čas na preštudovanie všetkých výkresov.
6. Diskutujte o nasledovnom:
 - Súhlasil každý člen skupiny s uvedenými príčinami domáceho násilia? Prečo?
 - Prezentoval niekto nápady na zastavenie domáceho násilia?

Ďalšie kroky:

- Zahrajte spomínané situácie a porozmýšľajte, ako by sa dali vyriešiť. Príklady pre role play nájdete na str. 11.
- Vyhlľadajte inštitúcie, ktoré sa zaoberajú problematikou prevencie domáceho násilia a pomoci obetiam. Niektoré organizácie sa budú zaoberať problematikou týraných žien. Pozvite na besedu odborníka z niektorej organizácie.
- Zistite, či legislatíva vo vašom štáte zaručuje ochranu detí pred domácim násilím? Keď nie, ako by ste iniciovali schválenie takejto legislatívy? Ak je ochrana detí zaručená, dali by sa jednotlivé zákony skvalitniť? Kto zodpovedá za ich schvaľovanie? Informujte skupinu o výsledkoch.

Čo spôsobuje, že...

- ...niektorí rodičia trestajú svoje deti bitkou?
- ...niektorí dospelí oslovujú deti prezývkami alebo ich ponižujú?
- ...niektorí dospelí sexuálne zneužívajú deti?
- ...niektorí rodičia dovoľia vydať svoju maloletú dcéru?
- ...niektorí rodičia zanedbávajú výchovu svojich detí?

Aktivita č. 5: Nové zakončenia

Prečo táto technika?

- Zúčastnení musia kresliť a kreslenie je zábavné!
- Táto technika podnieti ľudí premýšľať o reakciách na násilné formy správania sa.

Čo budeme potrebovať:

- Hárky formátu A4, na ktorom sú okienka filmového pásu (ak ich máte k dispozícii)
- Perá alebo ceruzky
- Časový limit: 45 – 60 minút

Postup:

1. Diskutujte o jednotlivých formách domáceho násilia. (Ak ste robili aktivitu č. 4, prezrite si zoznam).
2. Vytvorte dvojice alebo skupiny, ich úlohou bude nakresliť jeden prípad domáceho násilia tak, aby príslušná scéna bola zachytená v jednom okienku filmového pásu. Potom na druhý hárok nakreslite iné riešenie prípadu – v ktorom dieťa dostalo potrebnú pomoc.

Iná možnosť: Jedna skupina môže nakresliť začiatok prípadu, potom hárok posunie druhej skupine a tá príbeh dokončí. Po dokončení si hárky vrátia späť. Majú tak možnosť spoznať príbehy, na ktoré by sami nevymysleli!

3. Nechajte hárky kolovať v skupine. Scénky môžete zahrať buď ako role play alebo bábkové divadlo.
4. Diskutujte o nasledovnom:
 - Čo vás napadlo o spôsoboch zaobchádzania s násilným správaním počas tejto aktivity?
 - Aktérmi akých foriem násilia býva mládež?
 - Pri potláčaní ktorých foriem násilia potrebujú pomoc od dospelých?

Ďalšie kroky:

- Akým spôsobom môžete prezentovať vedomosti o násilí a diskutovať na túto problematiku s ostatnými? Bolo by možné publikovať hárky s filmovým pásom ako knihu, a tým zvyšovať povedomie o tejto problematike? Dali by sa hrať role play aktivity na verejnosti?

Buďte iní! Podnikajte kroky proti domácemu násiliu

Mládež po celom svete organizuje podujatia na problematiku domáceho násilia – pridajte sa aj vy! Predstavíme vám pomocný materiál. Nemusíte využiť každý nápad – zvolte si takú formu, ktorá vám bude vyhovovať a bude primeraná veku členov skupiny, v ktorej pracujete.

- Otázky v časti: „Plánujeme aktivity“, kapitola č. 1, na strane 14 vám pomôžu projekt naplánovať.
- V tabuľke nižšie „Nápady na aktivity“: Domáce násilie uvádzame spôsoby, ako začať s projektom. Ďalšie informácie uvádzame v kapitole č. 8.
- Reportáže v časti: „Podujatia organizované po celom svete“ na strane 25, informujú o aktivitách mladých ľudí.
- Predstavíme vám príbeh na strane 25 „*Domáce násilie: Podujatia v Namíbií*“. Tento článok by si mali prečítať tí, ktorí sa chcú dozvedieť podrobnejšie informácie o realizácii projektov.

Poskytnite skupine dostatok času na naplánovanie aktivít! Môže to trvať dlhšie, než akákoľvek aktivita uvedená v tejto publikácii. Odporúčame vám, aby plánovanie aktivít nebolo iba jednorazovým úkonom, ale aby ste sa k nemu vracali napríklad po dobu jedného týždňa. Možno vás tak napadnú spôsoby riešenia problémov, ktoré sa môžu objaviť v priebehu realizácie aktivít.

Nápady na aktivity: Domáce násilie

- Pýtajte sa mladých ľudí na skúsenosti s domácim násilím. Výsledky prezentujte.
- Organizujte prezentácie na tému domáceho násilia pre zástupcov miestnej samosprávy, ktorí majú vplyv na rodičov – predstaviteľom cirkví, zdravotníckym pracovníkom, vládnym činiteľom. Požiadajte ich, aby rozširovali povedomie ohľadom problematiky domáceho násilia.
- Rozmýšľajte o výchove bez fyzického trestania. Pre rodičov pripravte krátku brožúrku, hru alebo komiks.
- Kontaktujte organizáciu, ktorá by mohla školiť súčasných i nastávajúcich rodičov na tému nenásilnej výchovy, riešenia konfliktov a zamedzenia prejavov násilia v rodine.
- Podieľajte sa na koncipovaní zákonov, ktoré zakážu vykonávanie zvykov ohrozujúcich bezpečnosť dievčat a deti ochráni pred domácim násilím.
- Zahrajte scénu ohľadom stereotypných foriem správania sa. Zaoberajte sa myšlienkou, ako môže rovnoprávnosť medzi mužmi a ženami odstrániť domáce násilie.

Podnikáme aktivity na celom svete:

Domáce násilie

V tejto časti uvádzame príklady podujatí, ktoré organizujú mladí ľudia po celom svete na potlačenie domáceho násillia:

Bangladéš: Organizácie zaoberajúce sa právami dieťaťa robili výskum o predčasných sobášoch, pričom niektoré prípady odvysielali v televízii a zverejnili ich v novinách. V spolupráci s miestnymi úradmi a austrálskou pobočkou združenia „Save the Children“ urobili opatrenia na zamedzenie predčasných sobášov. Jednej pobočke sa podarilo v piatich prípadoch zamedziť predčasným sobášom.

Etiópia: Švédska pobočka združenia „Save the Children“ predstavila nové projekty, ktoré majú za cieľ pomôcť chlapcom a dospelujúcim mužom budovať lepšie vzťahy s dievčatami a ženami. Dozvedia sa o sexuálnom správaní, o chorobe AIDS, o víruse HIV, o právach a povinnostiach vo vzťahu, ako lepšie komunikovať, a ako si majú vybudovať dôveru a dobré vzťahy s dievčatami. Na školách sa vytvorili skupiny a združenia, ktoré organizujú peer vzdelávanie.

Hong Kong: Organizácie zaoberajúce sa právami dieťaťa umožnili mládeži otvorene vyjadrovať svoje názory ohľadom tém, ktoré sa ich priamo dotýkajú. Pred istým časom sa robil výskum, koľko percent detí doma vychovávali prostredníctvom fyzického trestania, či sa stalo svedkami násilného správania sa rodičov. Výsledky sa zverejnili a rozposlali na školy, do knižníc, vládnym činiteľom a miestnym úradom.

Namíbia: Skautské združenia v Namíbii si stanovili cieľ, že prinajmenšom v 95 percentách skautských oddielov bude pôsobiť jeden mladý človek vyškolený na problematiku domáceho násillia. Počas školení sa učili poukazovať na problematiku násillia a zneužívania detí, naučili sa riešiť konflikty mierovou cestou a podnikáť kroky na odstránenie príčin násilného správania sa. Títo mladí ľudia budú pôsobiť v skautských oddieloch a školit' ostatných členov. (Podrobnejšie informácie o tejto problematike nájdete na nasledujúcej strane).

Keď viete o aktivitách mladých ľudí na zamedzenie násillia páchaného na deťoch, informujte o tom v skupine!

Domáce násilie: Aktivity v Namíbii

S problematikou domáceho násilia sa často stretávame v Namíbii. Muži – pochádzajúci z bohatých či chudobných rodín, všetkých etnických skupín – vyvíjajú fyzické, verbálne a sexuálne násilie voči ženám a deťom. Deti vyrastajúce v takomto prostredí majú často citové problémy. Sami sa stávajú aktérmi násilia – myslia si, že takáto forma riešenia problémov je „normálna“.

V roku 2002 prehlásil namíbijský parlament všetky podoby domáceho násilia za nelegálne. Zákony zároveň ustanovujú ochranu detí pred ktoroukoľvek formou násilia.

Skautské hnutia v Namíbii iniciovali projekty peer vzdelávania ohľadom problematiky domáceho násilia. Cieľom týchto projektov bolo, umiestniť aspoň jedného vyškoleného multiplikátora do 95 percent skautských skupín. Skautské skupiny spolupracujú s miestnymi organizáciami, ktoré organizujú školenia na zvýšenie povedomia o domácom násilí a zneužívaní detí, zaoberajú sa nenásilnými praktikami (ako napríklad čítanie, načúvanie, riešenie problémov) a učia mladých ľudí podnikať aktivity na podporu práv obetí domáceho násilia.

Súčasťou školenia je spolupráca s Namíbijským národným divadlom, ktoré prezentuje divadelné techniky, ako jeden zo spôsobov šírenia posolstva o rodine bez prejavov násilia. Okrem iného sa učia zvyšovať povedomie o problematike domáceho násilia:

- písanie poézie
- demonštrovanie a diskutovanie o nenásilnej výchove detí, riešení konfliktných situácií, zvládání hnevu a vzájomnej spolupráci
- organizovaním výstav fotografií s cieľom ukázať fotografie nenásilných praktík
- propagovanie myšlienok „oáz pokoja“ v školách a v susedských vzťahoch
- povzbudzovaním detí monitorovať situácie, v ktorých sa cítia príjemne alebo ohrozené

Peer multiplikátori obdržia na túto tému brožúrky a videá v miestnych jazykoch. Na záver školenia dostanú zoznam aktivít na eliminovanie domáceho násilia v miestnych komunitách.

Zdroj: Svetová organizácia skautského hnutia, www.scout.org

Na zamyslenie

Aké výhody má vzdelávanie mladých ľudí rovesníkmi, pred vzdelávaním dospelými školiteľmi?
Na aké problémy môžu naraziť peer multiplikátori?

Kapitola č. 4: Násilie v škole a vo výchovných zariadeniach Aké formy násilia sa vyskytujú v školách?

- **Násilie zo strany vyučujúcich:** učitelia praktizujú fyzické násilie ako formu trestania žiakov napríklad, ak sa dôkladne nepripravili na vyučovanie
- **Kruté zaobchádzanie a ponižovanie zo strany vyučujúcich:** učitelia môžu kričať na žiakov, či ich volať prezývkami
- **Fyzické a psychické týranie zo strany spolužiakov:** žiaci môžu biť alebo tyranizovať mladších spolužiakov
- **Násilie páchané na základe členstva v určitých skupinách:** na viacerých školách fungujú gangy, ktoré proti sebe bojujú
- **Sexuálne násilie a násilie na základe pohlavných znakov:** dievčatá sa stávajú obeťami verbálnych urážok, zneužívania alebo znásilnenia v budove školy, či cestou do školy. Násilie sa často týka aj homosexuálne a bisexuálne orientovaných jedincov, či transsexuálov.

Podrobnejšie informácie získate v *Štúdiu o násilí páchanom na deťoch (verzia pre deti a mládež)*

Vlastnými slovami

„Učiteľ hovorí jazykom, ktorému nerozumiem. Keď sa ma niečo opýta, nemôžem odpovedať, lebo mu nerozumiem. Nenávidí ma a takmer každý deň hádže po mne špongiu.“

Dievča, príslušníčka miestneho kmeňa, 9 rokov, Južná Ázia

"Založil som si denník, do ktorého si zapisujem dátum a čas, keď som sa stal obeťou obťažovania.

Predložil som denník riaditeľovi školy. Jeho reakcia bola: „Synček, tráviš príliš veľa času písaním denníka. Mám na práci dôležitejšie veci, než by som sa mal zaoberať tým, čo sa stalo pred dvoma týždňami. Povedal som, že mu chcem priblížiť dianie na škole. Zobral mi denník a hodil ho do koša.“

Chlapec, Severná Amerika

„Učiteľ napáda staršie dievčatá, zamyká ich v prezliekarni a snaží sa ich znásilniť. Vyhráza sa, že keď sa nepodvolia, zhorší im známky.“

Skupina dievčat pôvodných obyvateľov, Latinská Amerika

„Naša škola vyzerá ako väzenie: okná majú mreže, na chodbách sú videokamery, vstupné dvere sú zo železa. Cítíme sa ako väzni. S tou ochranou to ozaj prehnali.“

Dievča, 11. ročník, Európa a Centrálna Ázia

„Sestra musela ísť zo školy sama domov, nakoľko ju otec nemohol vyzdvihnúť. Cestou domov ju prepadli štyria chlapci a ohmatávali ju. Zdôverila sa mne, pretože s otcom by o tom hovoriť nemohla. No ani ja mu o tom nemôžem povedať.“

Dieťa, Južná Ázia

Aktivita č. 6: Za – Proti

Prečo táto technika?

- Zúčastnení musia premýšľať, rozprávať a pohybovať sa.
- Táto technika učí prítomných načúvať a rešpektovať odlišné názory.

Čo budeme potrebovať:

- Priestor v prírode
- Tri miesta, vzdialené od seba niekoľko metrov, označené slovami ZA, PROTI, NEVIEM SA ROZHODNÚŤ
- Časový limit: 45 minút

Postup:

1. Prečítajte tvrdenie o násilí na školách. Každá skupina si naň pripraví reakciu. Sú za, proti, či sa nevedia rozhodnúť? Svoj názor vyjadria postavením sa na príslušné označené miesto.
2. Prečítajte prvé tvrdenie (vyberte si jedno z tabuľky, či vymyslíte si iné). Nechajte skupine čas na rozmyslenie.
3. Poproste niektorých členov skupiny, aby verejne vyjadrili svoj názor. Ak niekoho názor iných presvedčí, prestúpia si na nové miesto.
4. Prečítajte druhé tvrdenie; zopakujte krok č. 3.
5. Prečítajte tretie tvrdenie; zopakujte krok č. 3.
6. Nakoniec sa pýtajte:
 - ako sa vám páčila táto aktivita?
 - čo nové ste sa dozvedeli?
 - na základe čoho ste zmenili svoj názor?

Ďalšie kroky:

- ak ste sa zhovárali s niekým, kto si myslí, že sa násilie na školách nevyskytuje, ako by ste ho presvedčili o opaku? Zahrajte role play! Nápad na organizovanie role play uvádzame na strane 11.
- zaoberajte sa problematikou podrobnejšie a prečítajte si *Štúdiu o násilí páchanom na deťoch (verzia pre deti a mládež)*, alebo si prečítajte úvod kapitoly č. 4. Citujte výroky zo strany 24 a diskutujte o jednotlivých formách násilia v školách.
- Vyhľadajte informácie v Dohovore o právach dieťaťa na tému násilia v školách.

Použite tieto tvrdenia, či vymyslíte si iné:

Fyzické tresty (bitie, fackovanie) môžeme použiť, aby sa deti začali lepšie učiť, keď pomôžu deťom lepšie sa učiť.

Slovné karhanie (prezývky, ponižovanie) neublížujú deťom tak, ako fyzické tresty.

Týrané deti sa musia naučiť brániť sa voči takýmto útokom.

Aktivita č. 7: Kreslíme mapy

Prečo táto technika?

- Zúčastnení musia rozprávať o skutočných príbehoch.
- Každý člen skupiny sa zapojí do aktivity.

Čo budeme potrebovať:

- Veľké hárky papiera (1 do skupiny)
- Zvýrazňovače, pastelky alebo ceruzky
- Lepiacu pásku
- Časový limit: 45 – 60 minút

Postup:

1. Vytvorte skupiny po štyroch. Na výkres nakreslia pôdorys školy, centra voľného času či inej budovy, kde prebieha vyučovanie. Môžu nakresliť aj školský dvor či okolité ulice.
2. Na mapke ďalej vyznačia miesta, kde sa stali svedkami násilných činov a uviedli druh i formu násillia.

Poznámka pre skupinového vedúceho: Nieкто zo skupiny by mohol začať rozprávať o prípade, v ktorom je sám obeťou. Z tohto dôvodu si preto opätovne prezrite kapitolu č. 1, časť C, ako sa v takýchto prípadoch máte zachovať.

3. Zaveste mapky na steny, aby si ich mohol prezrieť každý člen skupiny. Môžete ich usporiadať podľa pohlavia, či veku členov (ak sú v skupine vekové rozdiely)
4. Potom diskutujte o nasledovnom:
 - V čom sa mapky podobali a v čom odlišovali?
 - Identifikovali chlapci a dievčatá rovnaké prípady násilného správania, či dokonca rovnaké miesta výskytu?
 - Identifikovali členovia rôznych vekových skupín rovnaké prípady násilného správania, či dokonca rovnaké miesta výskytu?
 - Napíšte krátke zhrnutie: aké formy násillia sa objavili? Kde sa najčastejšie vyskytujú? Ako by sa im dalo predchádzať?

Ďalšie kroky:

- zahrajte role play, ako by ste riešili jednotlivé násilné činy; Príklady na role play nájdete na str. 11.
- Ukážte mapky ostatným (učiteľom, riaditeľom školy, skupinovým vedúcim). Správajte sa primerane situácii, aby sa všetci prítomní cítili bezpečne a príjemne. Na základe mapky hľadajte spôsoby na riešenie situácie – napríklad: mal by nieкто z dospelých dávať na inkriminovanom mieste pozor? Sú toalety bezpečným miestom?
- Urobte prieskum ohľadom legislatívy upravujúcej bezpečnosť na školách - existuje vôbec takáto legislatíva? Uplatňuje sa v praxi? Ak nie, rozmyšľajte o spôsoboch riešenia tejto situácie.

Aktivita č. 8: Pýtajte sa samých seba! Šikanovanie

Prečo táto technika?

- Zúčastnení sa dozvedia o šikanovaní.
- Dozviete sa spôsoby plánovania aktivít.

Čo budeme potrebovať:

- Dotazníky
- Ceruzky
- Časový limit: podľa potreby

Postup:

1. Organizácie na celom svete zozbierali informácie o násilí páchanom na deťoch, aby ich využili pri koncipovaní *Štúdie o násilí páchanom na deťoch*. Aj mladí ľudia môžu zbierať podobné informácie. Jedným zo spôsobov je dotazníková metóda.
2. V malých skupinách diskutujte ako by ste zozbierali informácie o násilí na školách vo vašom okolí. Pred naplánovaním aktivít zodpovedzte nasledovné otázky:
 - potrebujete povolenie na vykonanie prieskumu (napr. zo strany riaditeľa centra voľného času)?
 - nebudete počas zhromažďovania informácií vystavení riziku?
 - nebudú ostatní vystavení riziku?
 - ako zdôvodníte nezúčastneným stranám prevádzané aktivity?
 - akým spôsobom budete prezentovať výsledky prieskumu?
3. Každá skupina bude prezentovať svoje nápady; hlasujte o najlepšom z nich.
4. Pripravte si dotazník. Vzorový dotazník nájdete na ďalšej strane. Zostavte časový harmonogram aktivít (napríklad: počas obedňajšej prestávky v priebehu jedného týždňa).
5. Zbierajte informácie. Odporúčame vám pracovať vo dvojiciach, pričom jeden sa bude pýtať a druhý zapisovať odpovede.
6. Dvojice sa podelia o svoje skúsenosti s ostatnými (napríklad: aká forma šikanovania sa najčastejšie vyskytovala?) Ak máte v skupine starších žiakov, výsledky môžu aj štatisticky spracovať.

Ďalšie kroky:

- výsledky prieskumu verejne prezentujte – ostatným spolužiakom, pedagogickému zboru, rodičom, mládežníckym organizáciám, či cirkevným hodnostárom. Ponúknite im spoluprácu na zastavenie násilí na školách. Napríklad: zabezpečte dozor z radov dospelých, ktorí budú dávať pozor na miestach, kde sa vyskytlo násilné správanie (školský dvor); alebo si premyslite stratégiu, ako o šikanovaní budete informovať predstaviteľov školy.

Vzorový dotazník (téma: šikanovanie na škole)

Oslovte niekoho, kto by bol ochotný zodpovedať dotazník ohľadom šikanovania. Vysvetlite, prečo takýto prieskum robíte. Respondentov uistite, že sa osobné údaje zverejňovať nebudú. Ak dotyčná osoba s podmienkami súhlasí, nájdite si tiché miesto a začnite klásť otázky. Na úvod vysvetlite pojem šikanovanie. Ak dotyčný nebude ochotný odpovedať otázky v dotazníku, poďakujte sa mu za spoluprácu a nájdite si iného respondenta.

Pod pojmom šikanovanie rozumieme skutok jedinca či skupiny voči osobe, ktorú chcú zámerne ohrozovať, ponižovať alebo spôsobiť jej ujmu. Šikanovanie môže mať formy fyzické, verbálne (osočovanie) a sexuálne. Šikanovanie sa vzťahuje aj na mailovú korešpondenciu, posielanie krátkych správ, či sa objavuje aj na internetových stránkach. Vylúčenie jedinca z kolektívu je tiež istá forma šikanovania.

1. Máte osobnú skúsenosť so šikanovaním v škole?

2. Ako často ste sa stali obeťou šikanovania?

- menej ako raz za mesiac
- asi raz za mesiac
- asi raz za týždeň
- častejšie než raz za týždeň

3. Akú formu šikanovania ste zažili?

- fyzickú
- slovnú
- vylúčenie z kolektívu
- sexuálnu
- na internete
- inú (vysvetli)

4. Ako by sa dalo zabrániť šikanovaniu?

Buďte iný! Podnikajte kroky proti násiliu voči deťom v škole a vo výchovných zariadeniach

Mládež po celom svete organizuje podujatia ohľadom problematiky násilia páchaného na deťoch v školách či výchovných zariadeniach – pridajte sa aj vy! Predstavíme vám pomocný materiál. Nemusíte využiť každý nápad – zvolte si takú formu, ktorá vám bude vyhovovať a bude primeraná veku členov skupiny, v ktorej pracujete.

- Otázky v časti: „Plánujeme aktivity“, kapitola č. 1, na strane 14 vám pomôžu projekt naplánovať.
- V tabulke nižšie „Nápady na aktivity“: Násilie voči deťom v školách a výchovných zariadeniach uvádzame spôsoby, ako začať s projektom. Ďalšie informácie uvádzame v kapitole č. 8.
- Reportáže v časti: „Podujatia organizované po celom svete“ na nasledujúcej strane, informujú o aktivitách mladých ľudí.
- Predstavíme vám príbeh „*Násilie páchané na deťoch v školách: Podujatia v San Salvadore*“. Tento článok by si mali prečítať tí, ktorí sa chcú dozvedieť podrobnejšie informácie o realizácii projektov.

Poskytnite skupine dostatok času na naplánovanie aktivít! Môže to trvať dlhšie, než akákoľvek iná aktivita uvedená v tejto publikácii. Odporúčame vám, aby plánovanie aktivít nebolo iba jednorazovým úkonom, ale aby ste sa k nemu vracali napríklad po dobu jedného týždňa. Možno vás napadnú spôsoby riešenia problémov, ktoré sa môžu objaviť v priebehu realizácie aktivít.

Nápady na aktivity: Násilie páchané na deťoch v školách a výchovných zariadeniach

- Využite pomoc dobrovoľníkov, ktorí budú ochotní odprevádzať domov tých žiakov, ktorí sa stávajú obeťami šikanovania; môžu ich sprevádzať i počas obedňajšej prestávky.
- Spolupracujte so zástupcami školy a dohodnite sa, že založíte „poštovú schránku“, do ktorej budú žiaci alebo svedkovia šikanovania podávať správy o jednotlivých prípadoch.
- Zavolajte zástupcu organizácie zaoberajúcou sa právami dieťaťa do školy a požiadajte ho, nech prednáša rodičom a vyučujúcim o nenásilnej výchove bez trestania.
- Kontaktujte organizáciu, ktorá by mohla školiť mládež a vyučujúcich o nenásilnom riešení konfliktov.
- Hovorte so zástupcami miestnej samosprávy o možnosti schválenia legislatívy, ktorá obmedzí fyzické trestanie na školách.
- Organizujte besedy na tému fyzického trestania pre verejnosť.
- Spolupracujte s mládežníckymi organizáciami a zriadte linku dôvery, na ktorú sa v prípade potreby budú študenti môcť obrátiť a požiadať o pomoc.
- Spýtajte sa učiteľov, či by boli ochotní prezentovať štúdiu o násilí páchanom na deťoch na hodinách občianskej náuky.

Podnikáme aktivity na celom svete:

Násilie páchané na deťoch v školách a výchovných zariadeniach

V tejto časti uvádzame príklady podujatí, ktoré deti organizujú po celom svete na potlačenie násilia voči deťom v školách.

San Salvador: V centre hlavného mesta sa mládež stáva aktérmi pouličných bitiek, znásilnení, vrážd a hádzania bômb na školské ihriská. Skautské združenia urobili prieskum, aké okolnosti motivujú mladého človeka stať sa členom pouličného gangu. Medzi iným sa zistilo, že je to potreba hľadania samých seba a zvyšovania si sebavedomia. Pre dve skupiny znepriatelených gangov zorganizovali tábor, na ktorom sa všetci navzájom spoznali. Pracovali v malých skupinách a riešili úlohy na podporu kreatívneho myslenia, hľadali nenásilné spôsoby komunikácie, spoznávali sa a naučili sa akceptovať svoje odlišnosti. Po návrate z tábora začali obe skupiny organizovať spoločenské podujatia a spoločné projekty medzi školami. Odkedy sa začali organizovať tábory, poklesol počet násilných činov o 80 percent (*Podrobnejšiu reportáž nájdete na strane 34*).

India: Na kongresoch, kde participovali miestne a medzinárodné organizácie uviedli deti zo štátu Orissa fyzické trestanie a ponižujúce zaobchádzanie ako hlavnú formu násilia páchanú na deťoch v Indii. Povedomie o tomto probléme zvyšovali divadelnými vystúpeniami, písaním korešpondencie a seminármi. Natočili film, ktorý premietali predstaviteľom miestnych samospráv. V auguste 2004 predstavil predseda vlády indického štátu Orissa nariadenie vlády o zákaze telesného trestania v školách.

Peru: Kancelárie Rady školy v Peru umožňujú mladým ľuďom vyjadriť sa k jednotlivým témam problematiky práv dieťaťa. Podnikajú aktivity na zamedzenie fyzického trestania a psychického týrania, či iných foriem násilia páchaných na deťoch. Rady školy organizujú semináre pre rodičov o problematike práv dieťaťa, kde sa hovorí aj o fyzickom trestaní. Keď sa vyskytne násilný čin spáchaný na deťoch, oznámia to na obecnom úrade, v kancelárii pre práva detí.

Uganda: Organizácia „Africké hnutie na prevenciu a ochranu zneužívania detí a zanedbávania výchovy“ pôsobí v Ugande, aby zamedzila sexuálnemu zneužívaniu detí a ich vykorisťovaniu. Zakladajú podporné skupiny, ktoré pôsobia v oblasti ľudských práv. Aktivity pomáhajú deťom priamo v škole alebo deťom, ktoré školu nenavštevujú. Po dobu pôsobenia zaznamenali nárast v nahlasovaní prípadov zneužívania detí, zlepšila sa spolupráca medzi rodičmi a miestnymi úradmi. Keď viete o aktivitách mladých ľudí na zamedzenie násilia páchaného na deťoch v školách a vo výchovných zariadeniach, informujte o tom v skupine!

Násilie páchané na deťoch v školách: Aktivity v San Salvadore

V hlavnom meste a jeho okolí vzrástla kriminalita mládežníckych gangov v roku 2001 do takej miery, že násilie sa prenieslo do ulíc, zaznamenali sa prípady znásilnenia a dokonca vraždy. Verejnosť zažila šok, keď gangy začali hádzať granáty na školské ihriská. Zástupcovia škôl sa snažili vypátrať a potrestať aktérov týchto činov, no veľký úspech nezaznamenali.

Mladšie vekové skupiny v skautských združeniach urobili prieskum, aké okolnosti motivujú mladého človeka stať sa členom pouličného gangu. Čo tam vlastne hľadajú? Aj skauti dostali otázku, prečo vstúpili do skautského hnutia. Odpovede boli prekvapujúco podobné, ako príčinu uviedli potrebu nájsť samých seba a zvýšiť si sebavedomie. Uvedomili si, že členstvo v skautských združeniach je lepšia voľba, než sa stať členom pouličného gangu.

Zo škôl, kde pôsobia dva znepriatelené gangy, pozvali 15 až 20 ročných žiakov, aby sa zúčastnili letného tábora: dobrodružstvo, zábava, možnosť vzdialiť sa od rodičov, sloboda. Niektorí žiaci odpustili svoje rodné mesto po prvý krát v živote.

V tábore sa oba gangy lepšie spoznali. Spoločne pracovali v skupinách pod názvom „brigády solidarity“, v ktorých pôsobili školení odborníci na prácu s členmi gangov. V skupinách riešili úlohy na podporu kreatívneho myslenia, hľadali nenásilné spôsoby komunikácie, navzájom sa spoznávali a naučili sa akceptovať svoje odlišnosti.

Ostatní členovia gangu boli spočiatku nedôverčiví. Ich názory sa však rýchlo začali meniť, keď sa ich kolegovia vrátili späť z tábora! Nadšenie vzrástlo; začali sa organizovať spoločenské podujatia, rôzne projekty, nadviazali spoluprácu so „znepriatelenou“ školou. Odvtedy sa letné tábory organizujú pravidelne, a zúčastnilo sa ich už viac než 10.000 mladých ľudí, vrátane 500 vyučujúcich, ktorí sa naučili vychovávať k tolerancii a nenásilnému správaniu. Podľa údajov polície, sa počet násilných činov spáchaných mladými ľuďmi znížil od roku 2001 o viac než 80 percent.

Zdroj: Svetová organizácia skautského hnutia, www.scout.org

Na zamyslenie

Stávajú sa mladí ľudia vo vašom okolí členmi pouličných gangov? Ak áno, prečo?
Prečo boli členovia gangov k letným táborom najprv nedôverčiví?
Akým spôsobom sa buduje dôvera?

Kapitola č. 5: Násilie v ústavoch

S akými formami násilia sa stretávame v ústavoch?

- **Násilie zo strany pedagogického zboru:** násilné správanie sa používa na dosiahnutie poslušnosti detí a mládeže – má tieto formy: bitka, búchanie hláv o stenu, spútavanie, zamykanie, nevymieňanie spodnej bielizne niekoľko dní. Objavia sa aj prípady sexuálneho zneužívania.
- **Násilné správanie „ako liečebná forma“:** Niektoré liečebné procedúry môžu byť veľmi násilné, napríklad pacienti psychiatrických liečební dostávajú liečbu elektrickými šokmi v nádeji, že im pomôžu vyliečiť sa.
- **Zanedbávanie výchovy:** deti niekedy nedostávajú potrebnú starostlivosť. Najčastejšie sa obeťami zanedbanej výchovy stávajú postihnuté deti. Vo väčšine ústavov výchova nie je dostatočná, neorganizujú sa žiadne aktivity či vychovávatelia sa k deťom neadekvátne správajú. Nechávajú ich často ležať dlho v posteliach, bez kontaktu s inými ľuďmi. Následkom sú dlhodobé zdravotné a citové problémy.
- **Násilné správanie zo strany detí a mládeže:** môže ísť o fyzické formy, ale časté je aj používanie prezývok, ponižovanie či vyčleňovanie jedincov z kolektívu.

Ústavy sú zariadenia, kam sa umiestňujú deti, ktoré z určitých dôvodov nemôžu bývať so svojimi rodinami. Starajú sa o ne dospelí vychovávatelia. Takýmito zariadeniami sú napríklad sirotince či detské domovy.

S akými formami násilia sa stretávame v nápravno-výchovných zariadeniach?

- **Fyzické trestanie:** v niektorých štátoch sveta sa deti, ktoré spáchali nejaký zločin, stávajú obeťami fyzického trestania, ako je napríklad bičovanie. Niekde sú dokonca odsúdené na smrť.
- **Násilie zo strany pedagogického zboru:** deti umiestnené vo väzení či iných zariadeniach sú ohrozované násilným správaním zo strany zamestnancov, či už ide o dozorcov vo väzniciach, policajtov alebo bezpečnostné jednotky. Ide o prípady bitia, zatvárania do osamotených ciel, ignorácie a odnímanie stravy za trest. Dievčatá sa zväčša stávajú obeťami sexuálneho zneužívania, a to najmä ak dozor vykonávajú muži.
- **Násilné správanie zo strany mládeže a dospelých:** mládež alebo dospelí, ktorí sú spoluväzňami detí v nápravno-výchovných zariadeniach, sa neraz dopúšťajú násilia voči deťom (fyzické, verbálne, sexuálne formy násilia).

Bližšie informácie nájdete v *Štúdiu o násilí páchanom na deťoch (verzia pre deti a mládež)*.

Aktivita č. 9: Hlasy detí v ústavoch a nápravno-výchovných zariadeniach

Prečo táto technika?

- Zúčastnení sa dozvedia o násilí páchanom na deťoch v ústavoch a nápravno-výchovných zariadeniach

Čo budeme potrebovať:

- Kópie príručiek *Hlasy detí v ústavoch a nápravno-výchovných zariadeniach*
- Veľké hárky papiera, zvýrazňovače, tabuľu a kriedu
- Časový limit: 45 minút

Postup:

1. Vytvorte malé skupiny. Každý dajte príručku *Hlasy detí v ústavoch a nápravno-výchovných zariadeniach*
2. Po prečítaní príručky, diskutujte o nasledovnom:
 - Aké formy násilia zažívajú deti v ústavoch a nápravno-výchovných zariadeniach?
 - Aké následky to zanechá na deťoch?

Ak máte v skupine deti, ktoré sa stali obeťami násilia v podobných zariadeniach, pripravte sa na to, že nebudú o svojich zážitkoch ochotné rozprávať.

Poznámka pre skupinového vedúceho: Niektorí zo skupiny by mohli začať rozprávať o prípade, v ktorom je sám obeťou. Z tohto dôvodu si preto opätovne prezrite kapitolu č. 1, časť C, ako sa v takýchto prípadoch máte zachovať.

3. Rozprávajte sa o jednotlivých formách násilia a jeho následkoch. Píšte poznámky na tabuľu.

Ďalšie kroky:

- Zaoberajte sa podrobnejšie problematikou násilia páchaného na deťoch v ústavoch a nápravno-výchovných zariadeniach buď v rámci *Štúdie o násilí páchanom na deťoch*, alebo si preštudujte úvod do tejto kapitoly.
- Zaoberajte sa legislatívou vzťahujúcou sa na deti v sirotincoch a domovoch sociálnej starostlivosti. Aké ďalšie možnosti umiestnenia opustených detí a mládeže, či detí pochádzajúcich z rodín, ktoré im neposkytujú dostatočnú starostlivosť existujú vo vašom okolí?
- Preštudujte si trestný zákonník. Od kedy sú deti trestne zodpovedné? Upravuje legislatíva umiestňovanie detí a dospelých v oddelených väzniciach? Pôsobia vo vašom štáte mládežnícke súdy?
- Overte si, či mladí ľudia z vášho okolia majú na výber z „viacerých možností“. Myslíme tým podporné programy poskytujúce pomoc deťom, ktoré majú prvýkrát problémy so zákonom, či išlo o menšie zločiny. V týchto prípadoch by malo ísť predovšetkým o riešenie tých problémov, ktoré priviedli deti k spáchaniu trestného činu a nie o odsúdenie a umiestňovanie detí do väzenia. Patria sem vzdelávacie aktivity, odborné semináre, semináre pre rodičov a rôzne reedukačné programy.

Hlasy detí v ústavoch a nápravno-výchovných zariadeniach

Citácie mládeže v sirotincoch a domovoch sociálnej starostlivosti:

„V našom sirotinci sme mali vychovávateľov, ktorí prehánali svoju autoritu a bili nás, aj keď sme nič neurobili. Vedeli veľmi dobre, že deti nemajú kam odísť, a tak si s nami robili, čo chceli.“
Bývalý zverenec zariadenia. Európa a Stredná Ázia

„Keď som sa dostal do ústavu, naučil som sa násilne správať. Myslel som si, že násilie je bežná forma správania sa.“
Dospievajúci, Severná Amerika

Staršie dievčatá sa stali obľúbenkami opatrovateliek. Zvykli biť ostatných členov zariadenia, ak im to opatrovateľky rozkázali.
Dievča, Východná Ázia, oblasť Pacifiku

„Niektoré z nás doma zneužívajú. Ocitli sme sa teda v centre pre deti, ktoré nás malo chrániť, no zneužívajú nás aj tu. Sťažujeme sa, no nič nepomáha. Náš hnev sa kumuluje a my si ho potom vybijame na našich rovesníkoch, rodinách, kamarátoch, sociálnych pracovníkoch, náhradných rodičoch, učiteľoch atď., je to jednoducho bludný kruh. Nieкто to už musí zastaviť.“
Dospievajúce dievča, Severná Amerika.

Citácie mládeže z väzenia/ mládeže, ktorá má problémy so zákonom:

„Dievčatá často dostávajú sexuálne návrhy pod rúškom prepustenia. Vo väčšine prípadov sa však prepustenie neuskutoční, a to i po splnení požiadaviek policajta.“
Chlapec z ulice, Východná a Južná Afrika

„Chytil ma policajt. Mal uniformu a zatýkací list. Najprv ma zaviedol na miestny úrad, kde ma donútili priznať sa. Ťahali ma za vlasy, štipali na bruchu. Potom mi medzi prsty dali guľôčky a prsty stláčali. Báľ som sa, že ma vo väzení budú biť.“
Chlapec, 17 rokov, Východná Ázia, oblasť Pacifiku

„My nováčikovia tu najviac trpíme. Nemôžeme pokojne spať. Spíme po sediačky, pretože väzenie je preplnené. Dostávame zlú stravu. Trpíme, lebo nás bijú remeňmi. Spoluväzni spia s nami, nútia nás s nimi spať (za účelom pohlavného styku)...ak odmietneme, trestajú nás a bijú. Náš život je veľmi ťažký. Často myslím na domov.“
Chlapec, 14 rokov, Východná a Južná Afrika.

„Myslia si, že sú bohovia (polícia), že majú právo robiť si čo chcú; a takto zneužívajú národ. Všetko čo chcú, si vybojujú násilím, vyhrožujú sa, znásilňujú mladých ľudí, ak nerobia, čo chcú.“
Dospievajúci chlapci a dievčatá, Latinská Amerika

Aktivita č. 10: Životné príbehy

Prečo táto technika?

- Zúčastnení odhalia príčiny a dopady násilia na deti v ústavoch a nápravno-výchovných zariadeniach.

Čo budeme potrebovať:

- Veľké hárky papiera a zvýrazňovače
- Príručky *Hlasy detí v ústavoch a nápravno-výchovných zariadeniach*, (aktivita č. 2).
- Časový limit: 45 – 60 minút

Postup:

1. Vytvorte skupiny po štyroch; Každý dajte hárok papiera, zvýrazňovače a kópie príručky *Hlasy detí v ústavoch a nápravno-výchovných zariadeniach*. Ich úlohou bude zobrazit' tú časť zo života dieťaťa, keď bolo umiestnené v ústave či vo väzení. Môžu pritom použiť príbeh uvedený v príručke, alebo si môžu podobný príbeh vymyslieť, či prezentovať skutočný.
2. Každý člen nakreslí časovú líniu príbehu – čiaru zľava doprava, ktorá sa na konci rozvetvuje.
3. Miesto, kde sa čiara vetví, predstavuje súčasný život dieťaťa – je umiestnené v ústave a je obeťou násilia. Dieťa môžu nakresliť do stredu čiary.
4. Čiara na ľavo prezentuje minulosť dieťaťa. Napíšte udalosti, ktoré sa mohli vtedy stať.
5. Dve vetvy predstavujú ďalšie možné smerovanie života dieťaťa: čo sa asi stane, ak násilie neprestane, a čo by sa stalo, ak násilie prestane a začnú sa dodržiavať práva dieťaťa. Nakreslite udalosti, ktoré by sa mohli stať v budúcnosti v rámci oboch alternatív.
6. Zaveste výkresy na steny a poskytnite skupine čas, aby si ich prezrela.
7. Diskutujte o nasledovnom:
 - Na základe akých udalostí sa dieťa dostane do domova sociálnej starostlivosti? Napríklad ak má problémy so zákonom?
 - Aké následky na psychike mladého človeka zanechá dlhodobé vystavenie účinkom násilného správania v ústavoch a nápravno-výchovných zariadeniach?
 - Čo by prispelo k zlepšeniu celkovej životnej situácie takto postihnutých mladých ľudí?

Ďalšie kroky:

- Vyhľadajte informácie, či vo vašom okolí pracujú organizácie v prospech detí umiestnených v ústavoch či nápravno-výchovných zariadeniach. Zorganizujte besedu so zástupcami takýchto združení a hovorte s nimi o príčinách vzniku násilia voči deťom i o opatreniach, ktoré sa na jeho zamedzenie podnikajú.
- Informujte ostatných členov skupiny. Na prezentovanie dôkazov využite „čiaru života“.

Buďte iný! Podnikajte kroky proti násiliu voči deťom v ústavoch a nápravno-výchovných zariadeniach

Mládež po celom svete organizuje podujatia ohľadom problematiky násilia páchaného na deťoch v ústavoch a nápravno-výchovných zariadeniach – pridajte sa aj vy! Predstavíme vám pomocný materiál. Nemusíte využiť každý nápad – zvolte si takú formu, ktorá bude vyhovovať vám a bude primeraná veku členov skupiny, v ktorej pracujete.

- Otázky v časti: „Plánujeme aktivity“, kapitola č. 1, na strane 14 vám pomôžu projekt naplánovať.
- V tabuľke nižšie „Nápady na aktivity“: Násilie voči deťom v ústavoch a nápravno-výchovných zariadeniach uvádzame spôsoby, ako začnete projekt realizovať. Ďalšie informácie uvádzame v kapitole č. 8.
- Reportáže v časti: „Podujatia organizované po celom svete“ na strane č. 41, informujú o aktivitách mladých ľudí.
- Predstavíme vám príbeh „*Násilie páchané na deťoch v ústavoch a nápravno-výchovných zariadeniach: Podujatia na Filipínach*“. Tento článok by si mali prečítať najmä tí, ktorí sa chcú dozvedieť podrobnejšie informácie o realizácii projektov.

Poskytnite skupine dostatok času na naplánovanie aktivít! Môže to trvať dlhšie, než akákoľvek iná aktivita uvedená v tejto publikácii. Odporúčame vám, aby plánovanie aktivít nebolo iba jednorazovým úkonom, ale aby ste sa k nemu vracali napríklad po dobu jedného týždňa. Možno vás napadnú spôsoby riešenia problémov, ktoré sa možno objavia v priebehu realizácie aktivít.

Príklady aktivít: Násilie páchané na deťoch v ústavoch a nápravno-výchovných zariadeniach

- Spolupracujte s organizáciami, ktoré sa zaoberajú problematikou práv dieťaťa. Zorganizujte seminár pre policajný zbor a zamestnancov súdov o dopadoch násilia páchaného na deťoch v ústavoch a nápravno-výchovných zariadeniach dospelými.
- Snažte sa vyvíjať tlak na schválenie legislatívy, ktorá by upravovala práva detí, ktoré sa dostanú do problémov so zákonmi.
- Zorganizujte workshop pre zástupcov médií ohľadom problematiky vyhýbania sa stereotypom v reportážach o deťoch, ktoré majú problémy so zákonom, či sú umiestnené v ústavoch
- Spolupracujte s organizáciami, ktoré sa zaoberajú problematikou práv dieťaťa. Spoločne plánujte podporné programy, ktoré budú prospešné deťom umiestneným v zariadení sociálnej starostlivosti – denné centrá, špeciálne triedy, atď.
- Propagujte právo detí na bezplatné a kvalitné vzdelávanie, ako jeden spôsob prevencie kriminality detí a mládeže.
- Plánujte programy pre vychovávateľov či relaxačné pobyty pre postihnuté deti, ktoré by inak boli umiestnené v ústavoch
- Spolupracujte s renomovanou organizáciou a nájdite spôsoby, ako by sa dalo pomôcť deťom, ktoré sa dostali do problémov so zákonmi, bez putovania do väzby
- Zavolajte na besedu mladého človeka či dospelého, ktorí boli umiestnení v ústave alebo sa dostali do väzenia.
- Spolupracujte s organizáciami, ktoré poskytujú pomoc mladým ľuďom prepusteným z väzenia alebo ústavnej starostlivosti.

Podnikáme aktivity na celom svete:

Násilie páchané na deťoch v ústavoch a nápravno-výchovných zariadeniach

V tejto časti uvádzame príklady podujatí, ktoré deti organizujú po celom svete na potlačenie násilia voči deťom v ústavoch a nápravno-výchovných zariadeniach.

Bosna a Hercegovina: Rehabilitačné centrum v meste Chuka je zariadenie pre chlapcov vo veku 14 až 18 rokov, ktorí majú problém so zákonmi. Centrum im poskytuje pomoc prostredníctvom vzdelávania a nemusia tak ísť do väzenia. Organizujú sa aj semináre pre rodičov, aby sa naučili s deťmi lepšie komunikovať. Chlapci sa podieľajú na zabezpečovaní chodu centra, rozhodujú o vnútornom poriadku, témach na diskusie a zúčastňujú sa výberových konaní pre personál a dobrovoľníkov. Chlapci sa cítia v centre bezpečne, sú mimo dosahu rodiny, ulice, svojich vychovávateľov a polície, čo pozitívne vplýva na reedukačný proces. Po opustení centra si zverenci hľadajú prácu a zločiny viac nepáchajú.

Filipíny: Na Filipínach bolo zvykom zatvárať mládež do väzenia s dospelými. Detské organizácie začali podnikáť voči týmto praktikám opatrenia. V spolupráci s kresťanským detským fondom rokovali so zástupcami parlamentu a odporúčali zriadiť separátne nápravno-výchovné zariadenia určené výlučne pre mládež. Napokon schválila národná rada Filipín zákon o zriaďovaní špeciálnych centier pre mládež, kde mladí delikventi podstupujú reedukačné programy na zaradenie sa do spoločnosti. *(Podrobnejšiu správu nájdete na nasledujúcej strane).*

Južný Jemen: Na policajnej stanici v meste Aden dostali hlásenie o prípadoch fyzického a sexuálneho zneužívania. Deti umiestnené v rehabilitačnom centre sa rozhodli počas výročného semináru organizovaného pre policajný zbor hovoriť o svojich problémoch. Na základe udania podnikli predstavitelia centra, pod záštitou policajných staníc, opatrenia voči aktérom násilia. Chlapcov a dievčatá už neumiestňovali do väzenia, ale putujú do rehabilitačných centier.

Keď viete o aktivitách mladých ľudí na zamedzenie násilia páchaného na deťoch v ústavoch a v nápravno-výchovných zariadeniach, informujte o tom v skupine!

Násilie páchané na deťoch v ústavoch a nápravno-výchovných zariadeniach:

Aktivity na Filipínach

Na Filipínach bolo zvykom zatvárať deti do väzenia s dospelými. Väčšina mladých ľudí vyzerá zrelšie, než v skutočnosti sú a často nemajú ani rodné listy, aby úrady preverili ich vek. Cely predbežného zadržania na Filipínach nepoznajú.

Vo väzení sa mladí ľudia stávali obeťami násilia zo strany dospelých, vrátane sexuálneho zneužívania chlapcov a dievčat.

Detské organizácie sa začali o tento problém zaujímať. Najprv urobili základný prieskum. Potom v spolupráci s rôznymi organizáciami, ako napríklad Kresťanský detský fond, rokovali so zástupcami parlamentu. Organizovali semináre, kde o tejto problematike informovali a prizvaní mladí ľudia rozprávali svoje zážitky z väzenia. Napokon predstaviteľom parlamentu odporučili zriadiť separátne nápravno-výchovné zariadenia určené výlučne pre mládež.

Reakcia zo strany parlamentu bola najskôr sklamaním. Poslanci si niektoré prípady vypočuli, potom sa postavili a odišli, alebo si zobrali pripravené materiály a vzdialili sa bez následnej diskusie. Napokon požiadali mladí ľudia o pomoc renomované organizácie.

Komunikácia sa zlepšila. Vďaka lobovaniu mládeže schválila národná rada Filipín zákon o právach mládeže, ktorá má problémy so zákonom. Mladých delikventov už neumiestňujú do väzenia s dospelými. Namiesto toho sa zriadili špeciálne centrá pre mládež, ktoré organizujú reedukačné programy a mladí ľudia tak dostanú šancu stať sa právoplatnými občanmi spoločnosti. Jednotlivé prípady riešia novovzniknuté súdy pre mládež.

Na zamyslenie

Prečo niektorí dospelí, napríklad členovia parlamentu - ako v uvedenom prípade, odmietajú počúvať mladých ľudí? Ako môžu v takomto prípade pomôcť renomované organizácie?

Kapitola č. 6: Násilie v zamestnaní

S akými formami násilia sa stretávame u detí a mládeže v pracovnom pomere?

• **Násilie páchané zo strany zamestnávateľa, ostatného personálu a klientov:** môže ísť o nasledovné formy:

- fyzické násilie – dospelí zvyknúť deti biť, keď si myslia, že nepracovali dostatočne
- sexuálne násilie – dievčatá sa stávajú obeťami obťažovania či znásilnenia, ak ich nadriadení sú muži
- verbálne násilie – dospelí na deti kričia alebo ich urážajú
- citové vydieranie – deti a mládež, ktorí slúžia v domácnosti, sú často separovaní od svojich rodín, kamarátov a spoločnosti. Často sa stávajú obeťami ponižovania.

• **Prostitúcia a detská pornografia:** Viac než 1 milión detí je zneužívaných na prostitúciu. Väčšinou ide o prípady z donútenia. Obete sa nemajú na koho obrátiť a požiadať o pomoc. Aj keď sa im podarí niekoho nájsť, často s nimi zaobchádzajú ako s kriminálnikmi, zatvárajú ich a nedovolia im svojich zamestnávateľov udať.

• **Verejnoprospešná práca alebo otroctvo:** deti často nútia pracovať, aby splatili dlhy alebo pôžičky, či ich predávajú do otroctva. V takomto prípade nemajú šancu na ochranu pred praktikami svojich šéfov či spolupracovníkov.

Väčšina týchto detí žije v chudobe a prácou podporuje svoje rodiny. Z niektorých sú bezdomovci a musia si zaobstarať prostriedky na obživu.

Podrobnejšie informácie nájdete v *Štúdiu o násilí páchanom na deťoch*.

Vlastnými slovami

„Ukradli im detstvo, pretože museli pracovať od najútlejšieho veku, dreli na ulici – nemohli si organizovať svoj vlastný život. Keď mali sedieť v škole, museli pracovať, nemali čas na zábavu a traumatizovaní ponižovaním či agresívnym správaním trpia celý život“.

Skupina dospelievajúcich chlapcov, Latinská Amerika

„Spávam vo svojej izbe. Raz v noci mi zaklopal majiteľ domu na dvere. Odvtedy žijem v neustálom strach. Nechcem prísť o zamestnanie, a tak nemôžem oznámiť, čo sa stalo. Stratila som totiž oboch bratov a nechcem z práce odísť.“

Dievča, 12 rokov, domáca, Východná a Južná Afrika

„Keď nás náš zamestnávateľ udrie, najradšej by som mu to vrátil. Nemôžem však nič urobiť, stratil by som zamestnanie a moja rodina by hladovala.“

Chlapec, 13 rokov, Južná Ázia

Aktivita č. 11: Aké máš povinnosti?

Prečo táto technika?

- Všetci zúčastnení sa zapoja do diskusie o problematike nútených prác.
- Dozviete sa o typoch prác, ktoré by deti nemali vykonávať.

Čo budeme potrebovať:

- Veľké hárky papiera a zvýrazňovače
- Časový limit: 45 – 60 minút

Postup:

1. Utvorte dvojice. Poskytnite každému z dvojice časový limit 5 minút, aby sa svojho partnera pýtal otázky ohľadom práce, či už v domácnosti alebo mimo svojho domova.

Otázky si môžu napísať buď na výkresy alebo tabuľu, aby ich mohli všetci vidieť.

Využite aj otázky uvedené v tabuľke, či si vymyslíte vlastné.

Poznámka pre skupinových vedúcich: v niektorých štátoch dostávajú za prácu v domácnosti deti vreckové. V iných štátoch sa práca v domácnosti vyžaduje automaticky. V akých pomeroch vyrastajú členovia vašej skupiny?

Niektro zo skupiny by mohol začať rozprávať o prípade, v ktorom je sám obeťou. Z tohto dôvodu si preto opätovne prezrite kapitolu č. 1, časť C, ako sa v takýchto prípadoch máte zachovať.

2. Diskutujte v pléne. Pred zverejnením výsledkov, by sa mali dvojice dohodnúť, či môžu získané informácie zverejniť.

3. Dvojice informujú o svojich skúsenostiach. Počas počúvania si robte poznámky, informácie zapisujte do dvoch stĺpcov, pričom každú pracovnú skúsenosť zaznamenajte nasledovne:

- práce, ktoré deti alebo mládež môžu vykonávať (napr.: pomáhanie v domácnosti, a to v čase mimo prípravy na vyučovanie, mimo voľného času či bez ohrozovania svojho zdravia).
- práce, ktoré deti alebo mládež nemôžu vykonávať (napr.: rizikové práce, výkon práce na úkor chodenia do školy, či výkon práce bez nároku na mzdu alebo výkon práce za nízku odmenu).

4. Diskutujte o nasledovnom:

- od čoho závisí podľa vás typ práce, ktorú môžu deti vykonávať?
- Vykonávajú deti vo vašom okolí práce, ktoré by vlastne ani nemali robiť?

Ďalšie kroky:

• Prečítajte si viac ohľadom problematiky násillia páchanom na deťoch v zamestnaní v *Štúdiu o násillí páchanom na deťoch*, alebo si opäť preštudujte hlavné body v úvode do tejto kapitoly.

• Vyhl'adajte v Deklarácii práv dieťaťa informácie o problematike práce detí (pozri článok č. 32).

• Ako sa zachováte, keď vám niekto prideli prácu, ktorú by ste nemali vykonávať? Zahrajte role play! Nápady na role play uvádzame na strane 11.

• Preštudujte si legislatívu ohľadom práce detí. Od kedy môžu deti vo vašom štáte pracovať? Koľko hodín denne? Aké práce môžu vykonávať? Navrhните úpravu zákonov.

Aktivita č. 12: Hlasy pracujúcich detí

Prečo táto technika?

- Dozviete sa bližšie informácie o násilí páchanom na deťoch v zamestnaní.
- Deti, ktorých sa táto téma bytostne dotýka, ju budú chcieť preskočiť alebo si pre porovnanie budú chcieť prečítať citácie iných detí.

Čo budeme potrebovať:

- Kópie príručky *Hlasy pracujúcich detí*; môžete použiť aj citácie na strane 46
- Veľké hárky papiera a zvýrazňovače
- Časový limit: 45 minút

Postup:

1. Vytvorte malé skupiny. Každý rozdajte kópiu časti: *Hlasy pracujúcich detí*.
2. Po prečítaní príručky diskutujte o nasledovnom:
 - Akým formám násilia sú vystavené deti v zamestnaní?
 - Aké následky zanechajú tieto praktiky na deťoch?

Poproste členov skupiny, ktorí zažili podobné príbehy, nech sa podelia o svoje skúsenosti s ostatnými, avšak iba vtedy, ak chcú o svojich zážitkoch rozprávať.

Poznámka pre skupinového vedúceho: Nieкто zo skupiny by mohol začať rozprávať o prípade, v ktorom je sám obeťou. Z tohto dôvodu si preto opätovne prezrite kapitolu č. 1, časť C, ako sa v takýchto prípadoch máte zachovať.

3. Pýtajte sa každého člena vašej skupiny, aké majú skúsenosti s násilím a o jeho následkoch. Zapisujte poznámky na tabuľu.

Ďalšie kroky:

- Nájdite organizácie, ktoré sa zaoberajú zákazom zamestnávania detí a zastavenia násilia páchaného na deťoch v zamestnaní. Zavolajte ich na besedu a hovorte s nimi o spôsoboch, ako by sa dalo zamedziť násilnému správaniu na pracovisku.

Hlasy pracujúcich detí

„Keby som niečo pokazil či zle urobil, zbili by ma papučou alebo remeňom. Nemohol by som odísť, zamkli by ma. Keď ma prišla navštíviť moja rodina, šéfka sedela pri nás a počúvala, či nebudem hovoriť o podmienkach v práci. Vyhrážala sa mi, že ak tak urobím, bude ma biť ešte viac. Počas poslednej návštevy som mame povedal, že v tomto dome viac nezostanem. Povedal som: „buď odídem s tebou, alebo sa zabijem.“

Pracujúci chlapec, 14 rokov, Maroko

„Vstávali sme ráno o štvrtej a navíjali sme hodváb. Domov sme mohli ísť iba raz za týždeň. Spávali sme po dvoch, troch v továrni. Varili sme si a spali medzi strojmi. Zamestnávateľ nám dával ryžu, no strhol nám to z platu. Pracovali sme 12 hodín denne a mali sme jednu hodinu na prestávku. Ak som urobil niečo zle – pretrhol vlákno – zbili ma. Niekedy sa náš šéf vyjadroval vulgárne a zadával nám prácu navyše.“

Dieťa, 11 rokov, v pracovnom pomere od 7 roku, India

„Polícia od nás vyberala poplatky, okrádala naše skromné zárobky, a ak ste nezaplatili, nemohli ste ďalej pracovať. Keď sa policajti nudili, kopali nás počas spánku. Zamykali nás do vagónov a zavolali svojich známych, aby nám „ubližovali“.

Dieťa z ulice, 13 rokov, Bangladéš

„V mojich siedmych rokoch som už pracoval. Každú noc som premýšľal o tom, že som za tento stav sám zodpovedný. Polícia ma vždy naháňala a sociálni pracovníci ma volali „perverzák“. Nemohol som nájsť nikoho, kto by dosvedčil, že som sa stal obeťou tohto biznisu.“

Dieťa – prostitút, Kanada

Aktivita č. 13: Práva pracujúcich detí

Prečo táto technika?

- Zistíme, či Dohovor o právach dieťaťa nachádza v praxi uplatnenie.

Čo budeme potrebovať:

- Kópie príručky *Hlasy pracujúcich detí*; môžete využiť aj citácie na strane 46
- Kópie príručky Dohovor o právach dieťaťa (pozri príloha č. 1)
- Veľké hárky papiera a zvýrazňovače
- Časový limit: 60 minút

Postup:

1. Vytvorte menšie skupiny. Každý rozdajte kópie príručky *Hlasy pracujúcich detí*, a skrátenú verziu Dohovoru o právach dieťaťa. Poskytnite dostatočný čas na prečítanie príručiek.
2. Skupiny dokončia vetu: „Práca detí a násilie páchané voči nim im upiera právo na.....“. Môžu si preštudovať aj Dohovor o právach dieťaťa, aby získali o problematike lepší prehľad.
3. Zostavte „prúdiace tabuľky“ tak, aby jednotlivé práva navzájom korešpondovali. Napríklad dieťa, ktoré má rizikové zamestnanie, nemá dostatok času na primeraný oddych a zotavenie. Bez nároku na oddych a zotavenie, sa nedodríava právo na zdravie.

Iný variant: Mladšie vekové skupiny môžu vyrobiť k bodu č. 2 plagát.

4. Hárky zaveste na steny miestnosti.
5. Diskutujte o nasledovnom: ako by sa dalo zabezpečiť dodržiavanie práv pracujúcich detí vo vašom štáte? Na celom svete?

Ďalšie kroky:

- Nájdete miesta, kde by ste mohli verejne prezentovať plagáty či hárky. Ako by ste upovedomili verejnosť o problematike pracujúcich detí?

Buďte iný! Podnikajte kroky proti násiliu voči deťom v zamestnaní

Mládež po celom svete organizuje podujatia ohľadom problematiky násilia páchaného na deťoch v ústavoch a nápravno-výchovných zariadeniach – pridajte sa aj vy! Predstavíme vám pomocný materiál. Nemusíte využiť každý nápad – zvolte si takú formu, ktorá bude vyhovovať vám a bude primeraná veku členov skupiny, v ktorej pracujete.

- Otázky v časti: „Plánujeme aktivity“, kapitola č. 1, na strane 14 vám pomôžu projekt naplánovať.
- V tabuľke nižšie „Nápady na aktivity“: Násilie voči deťom v ústavoch a nápravno-výchovných zariadeniach uvádzame spôsoby, ako začnete projekt realizovať. Ďalšie informácie uvádzame v kapitole č. 8.
- Reportáže v časti: „Podujatia organizované po celom svete“ na nasledujúcej strane, informujú o aktivitách mladých ľudí.
- Predstavíme vám príbeh „*Násilie páchané na deťoch na pracovisku: Podujatia v Nikaragve*“. Tento článok by si mali prečítať najmä tí, ktorí sa chcú dozvedieť podrobnejšie informácie o realizácii projektov.

Poskytnite skupine dostatok času na naplánovanie aktivít! Môže to trvať dlhšie, než akákoľvek iná aktivita uvedená v tejto publikácii. Odporúčame vám, aby plánovanie aktivít nebolo iba jednorazovým úkonom, ale aby ste sa k nemu vracali napríklad po dobu jedného týždňa. Možno vás napadnú spôsoby riešenia problémov, ktoré sa možno objavia v priebehu realizácie aktivít.

Nápady na aktivity: Násilie páchané na deťoch v zamestnaní

- Snažte sa vyvíjať tlak na schválenie legislatívy ohľadom zaznamenávania údajov o narodení dieťaťa – niektoré deti totiž nemôžu preukázať svoj vek, či dokázať, že na výkon určitých prác nemajú potrebný vek.
- Pripravte si scénu ohľadom násilia páchaného na deťoch v zamestnaní a prezentujte ju na verejnosti; diskutujte s prítomnými na túto tému.
- Kontaktujte odbory a informujte sa o krokoch, ktoré podniká ohľadom detskej práce a násilia páchaného na deťoch na pracovisku.
- Zistite, či tovar ktorý nakupujete, pochádza z produkcie, kde sa využíva práca detí; napíšte producentom výrobkov a vyjadrite svoje názory ohľadom dodržovania práva pracujúcich detí.
- Intervenujte za schválenie všeobecného školského zákona, ktorý sa bude vzťahovať na každé dieťa.
- Spolupracujte s miestnym zväzom pracujúcich detí a renomovanými organizáciami, ktoré pomáhajú deťom zaznamenávať a publikovať ich skúsenosti zo zamestnania. Uistite sa, že metódy ktoré používate, zaručia vám a deťom anonymitu.

Podnikáme aktivity na celom svete: **Násilie páchané na deťoch na pracovisku**

V tejto časti uvádzame príklady podujatí, ktoré organizuje mládež po celom svete na potlačenie násilia voči deťom na pracovisku.

Egypt: Skautské organizácie v Egypte, ktoré spolupracujú s organizáciou UNICEF pripravili projekt vzťahujúci sa na pracujúce deti v západnej časti mesta Alexandria. Cieľom projektu bolo deťom zabezpečiť stravovanie, školenia spojené s výkonom práce, naučiť ich písať a čítať, poskytnúť im zdravotnú starostlivosť, športové vyžitie a kultúrne aktivity. Organizujú sa aj školenia pre dospelých, ktorí deti zamestnávajú, o bezpečnosti práce na pracovisku. Na tomto projekte profitovalo už takmer 2000 detí. Spomínané metódy začali aplikovať v celom arabskom regióne.

Nepál: Deti pracujúce v domácnostiach založili združenia, ktoré pomáhajú zvyšovať povedomie o sexuálnom zneužívaní. Stretávajú sa raz do týždňa a diskutujú o svojich právach, o problematike choroby AIDS a vírusu HIV a o spôsobe sebaobrany. Hrajú pouličné scény a besedujú v školách o problematike sexuálneho zneužívania detí. Snažili sa iniciovať prijatie zákonov v parlamente na ochranu detí pred násilím. Členstvo v združení im dodáva sebavedomie, ktoré využívajú pri rozhodovaní o svojom živote. Niektorí zamestnávateľia teraz viac dbajú na čestné zaobchádzanie s deťmi a poskytujú deťom príležitosť na vzdelávanie a zlepšenie života.

Nikaragua: Národné hnutie pracujúcich detí a dospievajúcej mládeže (NATRA) sa zaoberá prevenciou sexuálneho zneužívania pracujúcich detí a mládeže. NATRA previedla výskum, ako často sa deti v mestách a na vidieku stávajú obeťami sexuálneho násilia. Vydávajú rôzne materiály, organizujú tlačové konferencie a rokujú s predstaviteľmi miestnych samospráv. Kampaňou sa im podarilo do povedomia verejnosti dostať problematiku násilia páchanom na deťoch, nadviazali spoluprácu s vládnymi a mimovládnymi organizáciami a podarilo sa im naučiť mládež brániť sa voči zneužívaniu. *(Podrobnejšiu správu nájdete na nasledujúcej strane).*

Senegal: Africké hnutie pracujúcich detí a mládeže (AMWCY) združuje viaceré spolky pracujúcich detí. Na prezentovanie problematiky práva pracujúcich detí využíva AMWCY verejné médiá. Pre pracujúce deti organizujú počítačové kurzy. So zákonodarnými orgánmi diskutujú o problematike práv pracujúcich detí, prostredníctvom listovej a mailovej korešpondencie, on-line diskusiou, na internetových stránkach či zasielaním obežníkov. Zvyšovanie povedomia verejnosti ohľadom práv dieťaťa zabezpečujú verejnými diskusiami alebo reláciami v rozhlase a televízii.

Keď viete o aktivitách mladých ľudí na zamedzenie násilia páchaného na deťoch v ústavoch a v nápravno-výchovných zariadeniach, informujte o tom v skupine!

Násilie páchané na deťoch na pracovisku: Aktivity v Nikarague

Organizácia “Národné hnutie pracujúcich detí a dospelujúcej mládeže” (NATRA) sa zaoberá dodržiavaním práv dieťaťa v Nikarague. V roku 2003 predstavila projekt na ukončenie a prevenciu sexuálneho zneužívania predovšetkým u pracujúcich detí a mládeže.

Medzi aktivity hnutia NATRA patrí:

- prevádzanie výskumu, ako často sa stávajú pracujúce deti v mestách a na vidieku obeťami sexuálneho násilia; podobný prieskum sa uskutočnil v Nikarague po prvý krát.
- Príprava a distribúcia informačného materiálu o problematike sexuálneho zneužívania.
- Organizovanie tlačových konferencií ako súčasť kampane proti sexuálnemu zneužívaniu.
- Organizovanie podujatí s predstaviteľmi miestnych samospráv.
- Usporiadanie seminárov o prevencii sexuálneho zneužívania.
- Spolupráca s organizáciou CEIPA (Ekumenické pastorizačné centrum Guatemala)

Hnutie NATRA rozšírila povedomie o problematike sexuálneho zneužívania pracujúcich detí. Verejnosť pochopila, že je potrebné takýmto činom predchádzať, než podniknú opatrenia až vtedy, keď sa už prípad stal. Hnutie nadviazalo spoluprácu s miestnymi vládnymi a mimovládnymi organizáciami, vyzvala ich participovať na projekte a odporučila im aktívne sa zaoberať problematikou sexuálneho zneužívania.

Projekt mal pozitívny účinok na sebavedomie detí a naučil ich brániť sa voči sexuálnemu zneužívaniu a násilnému správaniu. Ukázalo sa, že i mladí ľudia môžu zmysluplne spolupracovať s vládnymi organizáciami, podieľať sa na procese schvaľovania zákonov, prezentovať riešenia problémov, pomáhať počas školení, komunikovať s verejnosťou a zvyšovať povedomie verejnosti na celoštátnej úrovni.

NATRA sa snaží naplniť svoje poslanie znížiť počet prípadov sexuálneho zneužívania pracujúcich detí v ďalších trinástich mestách krajiny.

Zdroj: *Aktivity detí na ukončenie násilia páchanom na chlapcoch a dievčatách*. Save the Children (2005).

Na zamyslenie

Prečo je najprv potrebné previesť výskum o násilí páchanom na deťoch, pred podnikaním iných aktivít? Ako môže mládež profitovať zo spolupráce s miestnymi vládnymi a mimovládnymi organizáciami?

Kapitola č. 7: Násilie na verejných priestranstvách

S akými formami násilia sa stretávame u detí a mládeže na verejných priestranstvách?

- **Násilie zo strany detí a mládeže:** s týmito formami násilia sa často stretávame v štátoch, v ktorom je vysoká miera nezamestnanosti, alebo nízky štandard bývania a obyvatelia žijú v biede. Keď deti a mládež nevidia pred sebou žiadnu pozitívnu budúcnosť, kompenzujú si prostredníctvom násilného správania sa frustráciu a vlastnú bezmocnosť. Alkohol a drogy celkovú situáciu ešte viac zhoršujú. Mýty o „mužnom správaní“ provokujú chlapcov a mladých mužov správať sa agresívne.
- **Násilie v gangoch:** keď sa deti alebo mládež cítia v ohrození, alebo vylúčení z kolektívu, vstupujú do rôznych gangov, ktoré im poskytnú podporu. Viaceré gangy často krátko proti sebe bojujú a neraz medzi nimi dochádza k bojom o vedúce postavenie.
- **Sexuálne násilie:** môže mať formy obťažovania, nemiestneho dotýkania sa či nútenia k sexuálnemu styku, niekedy za finančnú odmenu. Aktérmi sexuálneho násilia na detoch sú vo väčšine prípadov deťom známe a blízke osoby, ako napríklad tréneri, vedúci krúžkov náboženstva, policajti, učitelia a zamestnávateľia, no niekedy môže ísť aj o cudziu osobu.
- **Násilie počas schôdzky s partnerom:** viacerí mladí ľudia uviedli, že partner/ partnerka ich udrelí, dali im facku či im zámerné ublížili.
- **Násilie páchané na deťoch ulice:** deti žijúce na ulici sa neraz nemajú na koho obrátiť a spoločnosť ich považuje za problémové deti. Problematikou detí ulice sa často zaoberá polícia a snaží sa deti z ulíc dostať preč. Deti sa často stávajú obeťami sexuálneho násilia a mučenia, bijú ich či jednoducho sa „stratia“.
- **Sexuálna turistika:** niektoré deti pracujú na miestach, kam chodia turisti za účelom sexuálnej turistiky.
- **Násilie v utečeneckých táboroch:** deti a mládež často prebývajú v takýchto táboroch bez rodičov, no i keď sú s nimi, tábory sú pre nich nebezpečné miesta.
- **Pokútne praktiky a únosy detí:** deti a mládež sa často stávajú obeťami únosov, aby vykonávali nedostatočne ohodnotenú prácu, prostitúciu či ich nútia zosobášť sa proti vlastnej vôli. Fyzické a sexuálne násilie či citové vydieranie sa používa v prípade odmietavých reakcií.
- **Násilie v masovokomunikačných prostriedkoch a na internete:** deti a mládež vidia násilie v televízii, vo filmoch, sú predmetom počítačových hier a na internete, ktoré prezentujú ako bežné formy komunikácie, či dokonca ako zábavu. Deti sú zneužívané na pornografiu. Ľudia na internete, vydávajúci sa za priateľov, ich lákajú opustiť svoj domov. Aj deti zneužívajú internet či mobilné telefóny na zastrasovanie, ponižovanie či tyranizovanie ostatných.

Podrobnejšie informácie nájdete v *Štúdiu o násilí páchanom na deťoch*.

Vlastnými slovami

„Sme chlapci a tak sa od nás očakáva, že budeme chrániť česť rodiny. Často sa musíme zapojiť do bitky, no nerobíme to radi.“

Chlapec, 13 rokov, Južná Ázia

„Dve deti sa bili a jedno z nich vytiahlo zbraň...pretože okolo nich bolo príliš veľa ľudí...chlapec zbraň nepoužil. Myslím si, že keby tam boli sami, tak ho zastrelí.“

Chlapec, 11 rokov, Severná Amerika

„Život na ulici je ťažký, neustále sme obeťami pre vojakov. Prichádzajú v noci, zväčša po 22:00 a bijú nás či kopú. Pýtajú od nás peniaze alebo tovar, ktorý by mohli predať, napríklad mobilné telefóny. V bezpečí pred nimi sú iba tí, čo utečú a nechytia ich. Keby sme pracovali celý deň a zarobili 100 frankov (0.20 US \$), i to by nám zobrali. „

Sirota, 14 rokov, Západná a stredná Afrika

„Dávali im drogy, aby sa stali závislými; potom ich bili, znásilňovali, znevažovali a ohrozovali. Brávali si ich domov a spali s nimi. Vyskytli sa aj prípady, keď dievčatá uniesli, potom požadovali výkupné a nakoniec ich zavraždili.“

Dievčatá, oblasť Karibiku

„Bojím sa ísť do školy. Mám strach z únoscov a chlapci si z dievčat ut'ahujú. Keby som o tom povedala rodičom, nedovolili by mi chodiť do školy.“

Dievča, Južná Ázia

„Najhoršie na násilí v televízii je, že deti sa snažia napodobňovať jednotlivé scény v reálnom živote. Neuvedomujú si, že to čo vidia, nie je správne...myslia si, že násilné správanie je najlepšia forma riešenia problémov.“

Mládenec, Európa a Stredná Ázia

Aktivita č. 14: Päšť

Prečo táto technika?

- Ide o zábavnú aktivitu.
- Zúčastnení rozmyšľajú, do akej miery je násilie „bežnou formou“ komunikácie.

Čo budeme potrebovať:

- Priestrannú miestnosť
- Časový limit: 5 minút, pre diskusiu viac

Postup:

1. Každý si nájde partnera do dvojice. Jeden zdvihne ruku a zovrie prsty v päšť. Druhý nájde spôsob, ako prinúti svojho partnera dlaň otvoriť. Majú na to jednu minútu.
2. Ukončíte aktivitu a pýtajte sa na ďalšie možné spôsoby „otvárania dlane“. Najčastejšie sa snažili otvoriť päšť fyzickým spôsobom, ale dalo sa to urobiť jednoduchšie, a to len požiadať dotyčného, aby dlaň otvoril.
3. Diskutujte o nasledovnom:
 - Čo dokazuje tento príklad o násilí v spoločnosti?
 - Prečo sa ľudia najprv snažia riešiť problémy násilným spôsobom (viď cvičenie)?
 - Myslíte si, že násilné správanie spoločnosť akceptuje?

Ďalšie kroky:

- Prelistujte si miestnu tlač – o koľkých prípadoch násillia sa píše v novinách? Koľko prípadov nenásilného riešenia problémov sa prezentuje v tlači? Čo si o tom všetkom myslíte?
- Použite citácie zo strany 52 a rozprávajte sa o jednotlivých formách násillia v spoločnosti.

Aktivita č. 15: „Náčuvy“

Prečo táto technika?

- Každý dostane príležitosť počúvať druhých a byť vypočutý.
- Technika podporuje kreatívne myslenie.

Čo budeme potrebovať?:

- Priestranú miestnosť
- Zvýrazňovače, kriedu, tabuľu
- Časový limit: 30 minút

Postup:

1. Utvorte skupiny rátaním do dvoch. Tí, ktorí boli na základe počítania prvými si sadnú alebo sa postavia do kruhu tvármi smerom von. Tí, ktorí boli druhí, si sadnú alebo sa postavia tvárou v tvár k prvým. (Ak je počet členov skupiny nepárny, ostávajúci člen môže robiť túto aktivitu so skupinovým vedúcim alebo sa iba prizerá.)
2. Pýtajte sa otázky ohľadom násilia na verejnosti. Každý musí zodpovedať položené otázky. Potom sa stojaci na vonkajšej strane kruhu posunú o jeden krok doľava (v smere hodinových ručičiek), a budú stáť pred ďalším členom vnútorného kruhu. Položte ďalšiu otázku. Celý proces zopakujte niekoľko krát. V tabuľke uvádzame vzorové otázky; môžete si samozrejme vymyslieť i vlastné.

Poznámka pre skupinového vedúceho: Nieкто zo skupiny by mohol začať rozprávať o prípade, v ktorom je sám obeťou. Z tohto dôvodu si preto opätovne prezrite kapitolu č. 1, časť C, ako sa v takýchto prípadoch máte zachovať.

3. Ukončíte aktivity. Opýtajte sa členov skupiny, či majú nejaké osobné skúsenosti s násilným správaním na verejnosti. Robte poznámky na tabuľu.

Ďalšie kroky:

- Prečítajte si viac o problematike násilia páchanom na deťoch na verejných priestranstvách v *Štúdiu o násilí páchanom na deťoch*, alebo si opäť preštudujte hlavné body v úvode do tejto kapitoly.
- Zavolajte na besedu zástupcu nejakej mládežníckej organizácie, ktorý bude hovoriť o príčinách vzniku násilia v spoločnosti. Spoločne hľadajte riešenia tohto problému.

- Na ktorých miestach sa cítite bezpečne? Prečo?
- Kde sa necítite bezpečne? Vysvetlite prečo.
- Aké formy násilia sa odohrávajú vo vašom okolí? Zdôvodnite ich.
- Aké sú príčiny násilného správania vo vašom okolí?
- Aké aktivity by zabránili násilnému správaniu vo vašom okolí?

Aktivita č. 16: Zistite si pre vlastnú potrebu: Násilie v médiách

Prečo táto technika?

- Zúčastnení budú robiť prieskum.
- Zúčastnení budú rozmýšľať o aktivitách na zastavenie násilia.

Čo budeme potrebovať:

- Výkresy, ceruzky
- Časový limit: podľa potreby

Postup:

1. Štúdia o násilí páchanom na deťoch zozbierala informácie o násilí páchaného na deťoch. Aj mládež môže zaznamenávať jednotlivé prípady. Pýtajte sa členov skupiny: Chápe mládež násilie ako bežnú prax v médiách? (Časopisy pre mládež, komiksy, televízne programy, relácie v rozhlase, populárna hudba, film.)
2. Zvoľte si jeden typ masovokomunikačného prostriedku a urobte prieskum. (Alebo skupinám pridajte jedno médium). V malých skupinách si naplánujte aktivity, ktoré vám pomôžu zozbierať nasledovné informácie:
 - Aké formy násilia sa v médiách vyskytujú?
 - Ako často sa vyskytujú?
 - Kto je aktérom násilného správania (chlapci či dievčatá? Muži či ženy? Bohatí či chudobní?)

Vzorový dotazník prieskumu násilia v televízii uvádzame na nasledujúcej strane. Môžete si ho upraviť podľa typu masovokomunikačného prostriedku.

3. Zbierajte informácie!
4. O výsledkoch prieskumu informujte v skupine. Zozbierané informácie zapíšte do tabuľky.
5. Diskutujte o nasledovnom: Aké stereotypy – vrátane etnických a týkajúcich sa noriem správania sa pohlaví – sú súčasťou vysielania médií? Aký vplyv má táto skutočnosť na mládež? Na celú spoločnosť? Prezentuje sa násilie ako forma zábavy? Majú spomínané faktory vplyv na vnímanie problematiky násilia mladými ľuďmi?

Ďalšie kroky:

- Vymyslíte alternatívne, nenásilné scenáre o naštudovanej problematike.
- O výsledkoch informujte predstaviteľov miestnej samosprávy, verejnosť, rodičov, pedagogický zbor, spolužiakov či miestne médiá. Diskutujte s nimi o problematike násilia v médiách.
- Napíšte list prevádzkovateľom médií, alebo miestnym rozhlasovým staniciam, televíznej spoločnosti či prevádzkovateľom kín. Vyjadrite im svoj názor na problematiku násilia v médiách.

Vzorový hárok: Násilie v televízii

Názov relácie:.....

Dĺžka relácie:.....

Dátum vysielania	Druh násilia	Frekvencia výskytu	Kto bol aktérom násilia? (Chlapec, dievča, muž, žena, bohatý, chudobný)

Buďte iný! Podnikajte kroky proti násiliu voči deťom na verejných priestranstvách

Mládež po celom svete organizuje podujatia ohľadom problematiky násilia páchaného na deťoch v ústavoch a nápravno-výchovných zariadeniach – pridajte sa aj vy! Predstavíme vám pomocný materiál. Nemusíte využiť každý nápad – zvolte si takú formu, ktorá bude vyhovovať vám a bude primeraná veku členov skupiny, v ktorej pracujete.

- Otázky v časti: „Plánujeme aktivity“, kapitola č. 1, na strane 14 vám pomôžu projekt naplánovať.
- V tabuľke nižšie „Nápady na aktivity“: Násilie voči deťom v ústavoch a nápravno-výchovných zariadeniach uvádzame spôsoby, ako začnete projekt realizovať. Ďalšie informácie uvádzame v kapitole č. 8.
- Reportáže v časti: „Podujatia organizované po celom svete“ na nasledujúcej strane informujú o aktivitách mladých ľudí.
- Predstavíme vám príbeh „*Násilie páchané na deťoch na verejných priestranstvách: Podujatia v Indii*“. Tento článok by si mali prečítať najmä tí, ktorí sa chcú dozvedieť podrobnejšie informácie o realizácii projektov.

Poskytnite skupine dostatok času na naplánovanie aktivít! Môže to trvať dlhšie, než akákoľvek iná aktivita uvedená v tejto publikácii. Odporúčame vám, aby plánovanie aktivít nebolo iba jednorazovým úkonom, ale aby ste sa k nemu vracali napríklad po dobu jedného týždňa. Možno vás napadnú spôsoby riešenia problémov, ktoré sa možno objavia v priebehu realizácie aktivít.

Nápady na aktivity: Násilie páchané voči deťom na verejných priestranstvách

- Spolupracujte s miestnou mládežníckou organizáciou a organizujte relaxačné pobyty, letné tábory či zriadte centrum pre mládež, aby mladí ľudia mali príležitosť aktívne využívať svoj voľný čas. Môžete naplánovať semináre na tému riešenia konfliktných situácií, sexuálneho správania, komunikácie a budovania vzájomného rešpektu medzi chlapcami a dievčatami.
- Kontaktujte organizáciu, ktorá pracuje s mládežou a spoločne otvorte triedu pre maloleté deti alebo denné centrum sociálnej starostlivosti, kam budú môcť zamestnaní rodičia priniesť svoje deti, a zabrániť tak možným formám páchania násilia na vlastných deťoch, ak si ich vedia na pracovisko.
- Hľadajte v internete stránky, ktoré propagujú násilie a pornografiu – a nahláste ich správcovi Cybertipline, www.cybertipline.com.
- Diskutujte s predstaviteľmi miestnej samosprávy o zriadení organizácií, ktoré budú hájiť záujmy mládeže v spoločnosti.
- Založte mládežnícku skupinu, a ak už podobná vo vašom okolí existuje, spolupracujte s ňou a ponúknite mladým ľuďom alternatívnu členstva pouličným gangom.

Podnikáme aktivity na celom svete:

Násilie páchané voči deťom na verejných priestranstvách

V tejto časti uvádzame príklady podujatí, ktoré deti organizujú po celom svete na potlačenie násilia voči deťom na verejných priestranstvách.

India: Alkoholizmus bol jednou z hlavných príčin napätia v Nandrolli, malej indickej dedine. Deti cestou do práce alebo do školy mali strach pred obťažovaním a vyhrázaním sa opitých dospelých. Mládežnícka organizácia Bhima Sangha informovala o tomto probléme miestnu samosprávu a nahlásila aj prípady výskytu domáceho násilia. Zodpovední však odmietli situáciu riešiť a tak sa deti rozhodli vziať osud do svojich rúk. V okolitých obchodoch po dobu jedného týždňa, zbierali prázdne fľaše od alkoholu. Napokon spočítali, koľko všetok alkohol stál a o výsledku informovali dedinčanov. Tí boli zhrození a požiadali zodpovedné úrady, aby učinili príslušné opatrenia. Dnes už v Nandrolli nenájdete ani jeden obchod, v ktorom by sa predával alkohol. *(Podrobnejšiu správu nájdete na nasledujúcej strane).*

Nepál: Dievčatá a ženy, ktorým sa podarilo vymaniť sa z prostitúcie, založili organizáciu Shakti Samuha. Centrum poskytuje morálnu pomoc a podporu tým ženám, ktoré sa rozhodli žiť dôstojný život a slušne si zarábať na živobytie. Spolupracujú aj so ženami a dievčatami v chudobných štvrtiach a pracujúcich v továrni na výrobu kobercov, aby zabránili šíreniu pokútnych praktík.

Rumunsko: Mladí ľudia v spolupráci s medzinárodným združením Save the Children vydali publikáciu pod názvom „Deti hovoria NIE násiliu“. Brožúrky prezentujú názory detí na problematiku násilia. Informácie zhromažďovali prostredníctvom dotazníkov, prípadových štúdií a návštevami v cieľových skupinách. Deti tak dostali príležitosť vyjadriť svoje postoje a ponúknuť spôsoby zastavenia a prevencie násilia.

Venezuela: Mládežnícka skupina CECODAP (Komunitné centrum vzdelávania) zistila, že na stránke, ktorú s obľubou navštevuje mládež, je odkaz na erotické stránky. Dobrovoľníci sa podujali sledovať po dobu jedného mesiaca, koľkokrát návštevníci stránky na tento odkaz klikli. Po predložení výsledkov vládnej organizácii, ktorá sa zaoberá kriminalitou na internete, musela predmetná internetová stránka odkaz vymazať. CECODAP teraz organizuje semináre o bezpečnej práci na internete.

Keď viete o aktivitách mladých ľudí na zamedzenie násilia páchaného na deťoch v ústavoch a v nápravno-výchovných zariadeniach, informujte o tom v skupine!

Násilie páchané voči deťom na verejných priestranstvách: Aktivity v Indii

Alkoholizmus bol jednou z hlavných príčin napätia v Nandrolli, malej indickej dedine. Ryžová pálenka a miestne vyrábaný likér sa predával nielen v akreditovaných obchodoch, ale aj potravinách, v stánkoch s ovocím a zeleninou, na ulici a kdekoľvek inde. Deti cestou do práce alebo do školy mali strach z opitých dospelých.

Združenie miestnych detí, ktoré založila mládežnícka organizácia Bhima Sangha, informovalo miestne úrady o problémoch, ktoré im spôsobuje alkoholizmus dospelých, ktorý sa prejavoval ohrozovaním bezpečnosti v dedine, výskytom domáceho násilia, stratou príjmov rodiny, nedostatkom peňazí na poplatky za štúdium či nákup učebníc, nedostatkom príležitostí na štúdium, nedostatkom potravy, uťahovaním si z detí alkoholikov, zdravotnými problémami a nedostatkom peňazí na zabezpečenie zdravotnej starostlivosti. Zodpovedné orgány však situáciu riešiť odmietajú, nakoľko uvedené dôvody nepovažujú za dostatočné.

Deti sa rozhodli urobiť kroky, aby „otvorili úradom oči“. Najprv začali zbierať informácie: ako súčasť svojej kampane za „vyčistenie dediny“ po dobu jedného týždňa zbierali fľaše od alkoholu. Zistili, že denne sa predalo takmer 300 fliaš alkoholu. Potom všetko prepočítali: fľaša ryžovej pálenky stojí 11 rupií, tristo fliaš stojí 3300 rupií. Nakoniec dostali sumu 99 000 rupií za mesiac a 11 088 000 rupií za rok – priveľká suma na tak malú dedinu.

Výsledky prezentovali verejnosti pri príležitosti osláv Dňa Nezávislosti. Zástupcovia miestnej samosprávy a dedinčania boli touto informáciou zaskočení. Zároveň sa cítili nepríjemne, nakoľko si uvedomili, že sami neurobili nič na vyriešenie problému s alkoholizmom. Obyvatelia požiadali zodpovedné úrady, aby učinili príslušné opatrenia.

Dnes sa v obchodoch Nandrolli už alkohol nepredáva.

Na zamyslenie

Prečo dospelí v tomto príbehu nebrali deti vážne?

Môže byť zbieranie dát účinnou dôkazovou metódou pre tých dospelých, ktorí odmietajú diskutovať o problémoch?

Kapitola č. 8: Hýbeme sa vpred

Aktivita č. 17: Spájame súvislosti

Dieťa sa stalo obeťou domáceho násillia a myslí si, že násilné správanie je prirodzené. Na základe tejto skúsenosti neinformuje, že aj škola je miestom výskytu násillia.	Rodina Spoločnosť Pracovisko Škola Ústav
Rodina Spoločnosť Pracovisko Škola Ústav	Dieťa, ktoré sa stalo obeťou násillia v ústave, sa bude možno správať násilne voči iným, keď sa vráti do bežného života.

Prečo táto technika?

- Zistíme súvislosti medzi jednotlivými formami násillia.
- Táto technika je vhodná pre skupiny, ktoré sa zaoberali všetkými miestami výskytu násillia v spoločnosti.

Čo budeme potrebovať:

- Citácie: Spájame súvislosti
- Väčšie kľbko špagátu
- Výkresy a ceruzky
- Priestor v prírode
- Časový limit: 45 minút

Postup:

1. Vytvorte päť menších skupín, každá sa bude zaoberať jedným okruhom výskytu násilného správania: rodina, škola, pracovisko, inštitúcie, spoločnosť. Skupiny si nájdu vhodné miesto v prírode. Každý rozdajte výkresy a ceruzky. Ich úlohou bude diskutovať o spoločných črtách násilného správania sa medzi prideleným okruhom výskytu násilného správania sa a ostatnými okruhmi. Násilné správanie v jednom prostredí, môže vyvolať reakcie v inom a naopak.

- Dieťa, ktoré sa stalo obeťou násilného správania v ústave, sa bude možno správať násilne voči ostatným, keď sa vráti do bežného života.
- Dieťa, ktoré sa stalo obeťou domáceho násillia si môže myslieť, že takéto správanie je prirodzené a nebude informovať o násilnom správaní v škole.
- Policajt, ktorý sa učí o dopadoch násillia páchaného voči deťom vo väzení, sa pravdepodobne nebude správať násilne voči pracujúcim deťom.
- Rodičia, ktorí sa naučili vychovávať svoje deti bez použitia násilných praktík, môžu zasiahnuť v prípade, keď sa vyučujúci násilne správajú voči žiakom.

Ak nie sú predchádzajúce tvrdenia členom skupiny zrozumiteľné, prečítajte si tabuľku Citácie: Spájame súvislosti. O akých formách súvislostí mládež diskutovala? Nakreslite diagram a jasne vyznačte súvislosti medzi jednotlivými podobami násillia (pozri tabuľku).

2. Keď členovia skupín ukončia prácu, dajte jednej skupine kľbko. Poproste jedného člena, aby chytil jeden koniec motúza a nahlas prečítal príklad hľadania spoločných črt medzi jednotlivými formami násillia. Kľbko potom podá tej skupine, ktorá sa zaoberala rovnakou problematikou. Člen tejto skupiny podrží kľbko, uvedie ďalší príklad a podá kľbko ďalšej skupine.

Nie je presne stanovené, koľkokrát skupina kľbko obdrží. Po prečítaní všetkých príkladov, sa utvorí hustá sieť poprepletaných vlákien.

3. Diskutujte o nasledovnom:

- Ako sa cítite pri pohľade na túto sieť?
- Aké asociácie sa vám vybavujú pri vyslovení slova „sieť“?
- Čo ste sa naučili o násilí na základe tejto aktivity?

Citácie: spájame súvislosti

„Väčšina mladých ľudí si pod pojmom násilie predstaví čiastkové skutky a nerozmýšľa o tejto problematike komplexne. Zoberme si ako príklad dieťa, ktoré sa stalo obeťou šikanovania v škole. Príde domov a háda sa s rodičmi. Nemá veľa kamarátov a cíti sa osamelo. To je problém sám o sebe. V ten istý deň zažije dieťa pocit bezbrannosti, cíti sa zle a začne mať strach, čo bude nasledovať. Nikomu nemôže povedať, ako sa cíti, lebo sa obáva spätnej reakcie a to situáciu len zhoršuje. Uzavrú sa teda do seba a budú sa musieť so všetkým vyrovnáť sami.“

Dievča, Európa a stredná Ázia

„Ak rodičia bijú svoje deti, budú aj oni biť druhých. Budú sa správať tak, ako sa naučili doma. Takto vzniká násilie.“

Dospievajúce dievča, Latinská Amerika

„Počas dospievania si človek zapamätá všetky formy správania, s ktorými sa stretol. Napokon sa aj on sám začne správať k mladším jedincom rovnako, najmä v škole. Zanechá to následky na mentálnom zdraví“

Chlapec, 14 rokov, Východná a južná Afrika

Organizujeme podujatia

Naučte sa niečo viac!

- Prečítajte si *Štúdiu o násilí páchanom na deťoch*. Využite tento dokument v procese zvyšovania povedomia o problematike násilia a motivujte organizovať podujatia.
- Prezrite si internetovú stránku UNICEF, - u www.unicef.org/voy, dozviete sa bližšie informácie o problematike násilia voči deťom a budete môcť diskutovať s mladými ľuďmi sveta.
- Spolupracujte s miestnymi organizáciami. Získate informácie o násilí páchanom na deťoch.
- Vyhľadajte informácie, ako jednotlivé organizácie a vláda prijímajú rozhodnutia o potrebách detí a mládeže, vrátane pridelovania finančných prostriedkov.

„Veríme, že ak budeme spolupracovať a zjednotíme svoje sily, podarí sa nám odstrániť násilné správanie voči mládeži. Nemôžeme čakať, že sa tento fenomén vyrieši sám od seba. Iniciatívu musíme prejsť my.“

Mládenec, Východná a južná Afrika

Urobte prieskum!

- Zostavte dotazníky a robte ankety s mladými ľuďmi o skúsenostiach s násilným správaním.
- Robte s nimi interview.

Vymieňajte si skúsenosti!

- Vyhľadajte skupiny, ktoré sa zaoberajú podobnou problematikou ako vy – nadviažte spoluprácu, aby ste získali väčší vplyv.
- Spolupracujte aj s podobnou mimovládnu organizáciou.
- Publikujte brožúrku o prejavoch a formách násilného správania. Požiadajte o spoluprácu sociálnych pracovníkov, psychológov a zdravotnícky personál. Rozdajte ju učiteľom, rodičom, prineste do zdravotných stredísk a na pietne miesta.
- Organizujte rôzne stretnutia a premietajte filmy z celoštátnych a medzinárodných konferencií o problematike násilia. Hovorte s prítomnými o tom, ako by sami mohli zamedziť prejavom násilia.

Prečo spolupracovať?

- ✓ Získate nové nápady – a vaše nápady môžu poslúžiť iným!
- ✓ Získate nové informácie a dozviete sa nové metódy práce.
- ✓ Pomôžu vám získať sponzora a podporu pre vaše aktivity.
- ✓ Získate väčšiu dôveru.
- ✓ Vaše aktivity pomôžu viacerým ľuďom.

Zvyšujte povedomie o problematike násilia!

- Propagujte nenásilné formy správania vylepovaním plagátov napr.: na batožinové vozíky na letiskách, na autobusových zastávkach, v staniaciach metra, vo vlakoch, autobusoch.
- Zorganizujte podpisovú akciu proti násilíu páchanom na deťoch; dajte hácky podpísať rodičom, učiteľom, zamestnancom zákonodarných orgánov a predstaviteľom miestnej samosprávy.
- Navrhňte plagát o problematike násilia páchanom na deťoch – nájdite miesta, kde by ste ich mohli vyvesiť.

- Angažujte známe osobnosti (rokové hviezdy, športovcov), ktorí môžu vystupovať ako ústredné postavy v kampani na zastavenie násilného správania a diskriminácie na základe pohlavia.
- Zorganizujte demonštráciu a protestujte voči násiliu páchaného na deťoch.
- Vyrobite odznak s kampanou proti násiliu, ktorý si ľudia budú môcť pripnúť na odev.
- Usporiadajte míting, na ktorom budete viazať mašle na stromy – každá mašlička bude predstavovať jednu detskú obeť násilia.
- Hrajte pouličnú hru alebo divadlo na tému násilia – v publiku diskutujte o spôsoboch zastavenia násilia.
- Zahrajte bábkové divadlo na tému násilia.
- Dajte vyrobiť tričká s kampanou proti násiliu.
- Napíšte pieseň proti násiliu – pokúste sa nájsť renomovaného interpreta, ktorý by ju naspieval!

Angažujte sa za zmeny legislatívy!

- Rokujte s predstaviteľmi miestnej a štátnej samosprávy o zákonoch, ktoré by zakázali akékoľvek prejavy násilia.
- Snažte sa presadiť návrh, aby mládež mohla participovať v radoch miestnej samosprávy.

Zdokumentujte svoje aktivity!

- Prezentujte fotografie alebo nakrúťte video z vašich podujatí.
- Usporiadajte prezentáciu fotografií.
- Vydávajte obežník o vašich aktivitách.
- Pripravte si citácie detí, ktoré sa stali obeťami násilného správania a ukážte, akú podporu im poskytli vaše aktivity.

Využívajte masovokomunikačné prostriedky!

- Vymyslite verejné oznámenia a odvysielajte ich v miestnej televízii alebo rozhlase.
- Zriadte si internetovú stránku a zverejňujte na nej vaše aktivity.
- Navrhňte plagát s kampanou proti násiliu – a nájdite si sponzora.
- Publikujte články v miestnej tlači o problematike násilia páchaného na deťoch – vrátane svedeckých výpovedí dotknutých detí.
- Vydávajte časopis o problematike ľudských práv.

„Dozvedela som sa o právach detí v škole, kde pracuje i spolok, ktorý sa touto problematikou zaoberá. Mala som príležitosť zhovárať sa s rodičmi, ktorí vydali svoju maloletú dcéru a povedala som im, že to nebola správna voľba. Radím ostatným dievčatám, mojim kamarátkam, aby sa s vydajom neponáhľali.“
Dievča, 14 rokov, Východná a Južná Afrika

„Myslela som si, že ako dievča nemám právo protestovať proti neadekvátnemu správaniu sa voči mne zo strany chlapcov a mužov. Ako som sa stala členkou klubu, dozvedela som sa o všetkých mojich právach. Mám právo na ochranu a môžem protestovať, keď sa ma niekto snaží zneužiť alebo ma obťažuje. Som kto som a mám právo na život.“
Dievča, 13 rokov, Južná Ázia

„Znížiť mieru násilia je možné spoluprácou každého jedného predáka v našej osade.“
Chlapec, Východná Ázia a oblasť Pacifiku

Zdroj: *Príbehy mladých ľudí prezentované počas konferencie ohľadom Štúdie o násilí páchanom na deťoch, New York, 23.-25. mája 2006.*

Aktivita č. 18: Vlnenie

Prečo táto technika?

- Zúčastnení si pripomenú, že každý z nás môže niečo zmeniť!

Čo budeme potrebovať:

- Zvýrazňovače, kriedu, tabuľu
- Veľké hárky papiera
- Časový limit: 45 minút

Poznámka pre skupinového vedúceho: skôr než začnete aktivitu vykonávať, naplánujte si jednotlivé kroky. Môžete pritom využiť príbehy uvedené v kapitolách 3 až 7. Prezrite si aj otázky na strane 14, príbehy analyzujte a presne si naplánujte, ako budete postupovať.

Postup:

1. Povedzte skupine nech si predstaví situáciu, keď niekto hodí kameň do jazera – hladina sa sčeri a z miesta, kde kameň dopadol, sa začnú šíriť vlny. (Túto situáciu môžete nakresliť na tabuľu – či skutočne môžete hodiť kameň do nádoby s vodou!) Organizovanie podujatí má rovnaký účinok ako hádzanie kameňa do vody. Proces „šírenia vln“ môžeme prirovnať organizovaniu podujatí: jednotlivé podujatia majú dopad na viaceré skupiny obyvateľstva.
2. Vytvorte menšie skupiny. Požiadajte ich, nech na výkresy nakreslia „kameň“ s popisom podujatia (aké chcú zorganizovať alebo o ňom počuli), ktorý hodia „do jazera“. Potom dokreslia vlny šíriace sa od miesta organizovania podujatia – charakterizujte každú jednu vlnu.
3. Skupiny si ukážu výkresy. Niekto možno bude chcieť zahrať role play.
4. Čím viac „vln“, tým skôr sa dostavia zmeny!

Ďalšie kroky:

- Vy sami sa môžete rozhodnúť. Kapitola „**Literatúra**“ vám poskytne informácie, ako sa dostanete na internetovú stránku Štúdie o násilí páchanom na deťoch, kde získate publikácie, ktoré vám pomôžu zvyšovať povedomie o problematike násilia voči deťom a podniknúť kroky na jeho zastavenie.

Poznámka pre skupinového vedúceho: nápady na „záverečné“ aktivity nájdete v prílohe č. 3.

Literatúra

Informácie ohľadom Štúdie o násilí páchanom na deťoch

Internetová stránka: www.violencestudy.org

Verzia pre deti a mládež: www.violencestudy.org/r49

Ochraňuj ma a ochraňuj aj seba – násilie NIE je správne (2006, Save the Children)
pozri: www.rb.se/eng

Aktivity detí na ukončenie násilia páchanom na chlapcoch a dievčatách (2006, Save the Children).

Pozri: www.rb.se/eng

Otázky a odpovede detí a mládeže ohľadom Štúdie o násilí páchanom na deťoch (máj 2005, Save the Children). Leták nájdete na internetovej stránke:

http://www.violencestudy.org/IMG/pdf/childfriendly_qa_onvac_english-2.pdf

Štúdia o násilí páchanom na deťoch, verzia pre deti a mládež (2006, OSN).

Ide o upravenú verziu pre deti a mládež; nájdete ju v tejto publikácii.

Urob to teraz! Vrcholné podujatia z účasti detí na regionálnych aktivitách v rámci problematiky štúdie o násilí páchanom na deťoch (2005, Save the Children), pozri: www.rb.se/eng

Dohovor o právach dieťaťa

Kompletné znenie dokumentu: <http://www.unicef.org/crc/crc.html>

Aké práva? Skrátaná verzia dohovoru o právach dieťaťa. Brožúrku nájdete na internetovej stránke:

http://www.unicef.org/magic/media/documents/what_rights_flyer_english.pdf

Verzie v iných jazykoch (aj verzie pre deti a mládež):

<http://www.unicef.org/magic/briefing/uncorc.html>

Medzinárodné organizácie

Informačný portál Hnutia práv dieťaťa (CRIN): <http://www.crin.org/>

Na tejto stránke nájdete ďalšie publikácie k problematike Štúdie o násilí páchanom na deťoch.

Save the Children: <http://www.savethechildren.org/>. Ak vo vašom štáte pôsobí kancelária združenia, môžete sa v prípade akýchkoľvek otázok ohľadom násilia na ňu obrátiť.

UNICEF: Detský fond OSN: www.unicef.org

Národná kancelária UNICEF,- u vám podá bližšie informácie o problematike násilia páchanom na deťoch.

Svetová organizácia skautského hnutia: www.scout.org

Skautské hnutie má zastúpenie na celom svete; kontaktujte pobočku vo vašom štáte a získajte informácie o jej aktivitách.

Informácie pre skupinových vedúcich

ScoutPAX (Svetová organizácia skautského hnutia). Nájdete tu nápady na plánovanie aktivít, úvodných cvičení, návody na plánovanie projektov ohľadom riešenia konfliktných situácií bez použitia

násilia, odstránenie predsudkov a podporovanie solidarity.

Pozri: www.scout.org/scoutpax

Daj tomu grády! (2001, Save the Children UK). Manuál pre skupinových vedúcich ohľadom plánovania aktivít; nájdete tu množstvo užitočných informácií. Objednávajú na:

www.savethechildren.org.uk

Nápady na plánovanie podujatí

Hlasy mladých ľudí: Internetová stránka UNICEF,- u pre mládež, nájdete tu diskusné fóra, vrátane fóra o problematike násilia páchanom na deťoch: <http://www.unicef.org/voy/>

Portál správcu internetových stránok Cybertipline: internetový monitoring, nájdete tu odkazy na stránky Interpolu a Medzinárodného strediska pre nezvestné a vykorisťované deti:

www.cybertipline.com

Medzinárodná linka detskej istoty: nájdete tu telefónne čísla a informácie o linkách dôvery a poradenských centrách pre deti a mládež v jednotlivých štátoch sveta:

<http://www.childhelplineinternational.org/helplines.php>

Iné zdroje informácií

Aktivity detí na ukončenie násilia páchanom na chlapcoch a dievčatách: A Global Initiative (2006, Save the Children). DVD v trvaní 26 minút, zaznamenalo aktivity detí. Pozri:

www.rb.se/eng

Príloha č. 1: DOHOVOR O PRÁVACH DIEŤAŤA (skrátená verzia)

Článok 1

DEFINÍCIA DIEŤAŤA

Pre účely tohto Dohovoru sa za dieťa považuje každá ľudská bytosť mladšia než 18 rokov.

Článok 2

NEDISKRIMINÁCIA

Štáty sa zaväzujú rešpektovať a zabezpečiť práva stanovené týmto Dohovorom každému dieťaťu bez akejkoľvek diskriminácie podľa rasy, farby pokožky, náboženstva, telesnej alebo duševnej nespôsobilosti, rodu a iného postavenia dieťaťa alebo jeho rodičov, či zákonných zástupcov.

Článok 3

ZÁUJMY DIEŤAŤA

Všetky činnosti týkajúce sa dieťaťa, musia brať plne do úvahy jeho najlepšie záujmy.

Článok 4

VÝKON PRÁV

Štáty vykonajú všetky potrebné zákonodarné, správne a iné opatrenia pre uskutočnenie práv uznaných týmto Dohovorom.

Článok 5

RODIČOVSKÉ USMERŇOVANIE A SCHOPNOSTI DIEŤAŤA

Štáty sa zaväzujú rešpektovať zodpovednosť, práva a povinnosti rodičov. Budú sa snažiť o to, aby bola dieťaťu poskytnutá pomoc pri orientácii a výkone práv v súlade s jeho rozvíjajúcimi sa schopnosťami.

Článok 6

ZACHOVANIE ŽIVOTA A ROZVOJ

Každé dieťa má prirodzené právo na život. Štáty budú zabezpečovať v maximálnej miere zachovanie života a rozvoj dieťaťa.

Článok 7

MENO A ŠTÁTNA PRÍSLUŠNOSŤ

Každé dieťa je ihneď po narodení zaregistrované a má od narodenia právo na meno, štátnu príslušnosť, a podľa možnosti právo poznať svojich rodičov a právo na ich starostlivosť.

Článok 8

ZACHOVANIE IDENTITY

Štáty budú rešpektovať právo dieťaťa na zachovanie totožnosti, vrátane štátnej príslušnosti, mena a rodinných väzkov.

Článok 9

ODLÚČENIE OD RODIČOV

Dieťa by nemalo byť oddelené od svojich rodičov proti ich vôli, okrem prípadov, keď príslušné

úradu určia, že takéto oddelenie je potrebné v najlepšom záujme dieťaťa, napr. ak ide o zneužívanie alebo zanedbávanie dieťaťa rodičmi. Uvedené štáty musia rešpektovať právo dieťaťa, ktoré je oddelené od jedného alebo oboch rodičov, udržiavať pravidelne osobný kontakt s oboma rodičmi, okrem prípadov, ak by to bolo v rozpore so záujmami dieťaťa.

Článok 10

SPÁJANIE RODÍN

Dieťa, ktorého rodičia bývajú v rozličných štátoch, má právo udržiavať pravidelné osobné kontakty a priame vzťahy s oboma rodičmi. Deti a ich rodičia majú právo odísť z ktorejkoľvek krajiny a vstúpiť do ich vlastnej za účelom spojenia alebo udržania vzťahov medzi deťmi a rodičmi.

Článok 11

NEZÁKONNÉ PREMIESTNENIE A NEVRÁTENIE

Štáty musia urobiť opatrenia na zabránenie nezákonného premiestňovania detí do zahraničia a ich nevrátenie späť.

Článok 12

NÁZOR DIEŤAŤA

Dieťa má právo slobodne sa vyjadrovať o všetkých záležitostiach, ktoré sa ho dotýkajú, pričom sa názorom detí musí venovať primeraná pozornosť zodpovedajúca ich veku a úrovni.

Článok 13

SLOBODA PREJAVU

Dieťa má právo slobodne vyjadrovať svoje názory, získavať a zverejňovať informácie s výnimkou situácie, kedy by došlo k porušeniu práv ostatných.

Článok 14

SLOBODA SVEDOMIA, MYSLENIA A NÁBOŽENSTVA

Dieťa má právo na slobodu svedomia, myslenia a náboženstva, podliehajúce vhodnej orientácii zo strany rodičov. Sloboda prejavovať náboženstvo alebo vieru môže podliehať iba takým obmedzeniam, ktoré stanovuje zákon a ktoré sú nutné na ochranu verejnej bezpečnosti, poriadku, zdravia alebo morálky alebo základných práv a slobôd iných.

Článok 15

SLOBODA ZDRUŽOVANIA

Dieťa má právo stretávať sa s ostatnými a vytvárať alebo spájať sa do združení. Výkon týchto práv nesmie byť žiadnym spôsobom obmedzovaný s výnimkou tých obmedzení, ktoré stanoví zákon a ktoré sú nutné v demokratickej spoločnosti v záujme národnej alebo verejnej bezpečnosti, verejného poriadku, verejného zdravia alebo morálky, alebo ochrany práv a slobôd druhých.

Článok 16

OCHRANA SÚKROMIA

Dieťa má právo na ochranu pred zasahovaním do súkromia. Nesmie byť vystavené svojvoľnému zasahovaniu do súkromného života rodiny, domova alebo korešpondencie ani nezákonným útokom na svoju česť a povesť.

Článok 17

PRÍSTUP K VHODNÝM INFORMÁCIAM

Dieťa má právo na prístup k informáciám a materiálom z rôznych zdrojov. Masmédiá môžu rozširovať informácie, ktoré sú v súlade so sociálnym a kultúrnym blahom dieťaťa a prijímať opatrenia na ochranu detí pred škodlivými materiálmi.

Článok 18

RODIČOVSKÁ ZODPOVEDNOSŤ

Rodičia majú spoločnú základnú zodpovednosť za výchovu detí a štát ich v tom musí podporovať. Štát musí poskytovať primeranú pomoc rodičom pri výchove detí.

Článok 19

OCHRANA PRED ZNEUŽÍVANÍM A ZANEDBÁVANÍM

Štát musí chrániť dieťa pred všetkými formami zlého zaobchádzania zo strany rodičov alebo iných osôb, zodpovedných za výchovu detí a vytvárať vhodné sociálne programy zamerané na prevenciu zneužívania detí a starostlivosť o obe zneužívania a násilia.

Článok 20

OCHRANA DETÍ BEZ RODINY

Štát je povinný zabezpečiť zvláštnu ochranu deťom, ktoré stratili rodinné prostredie a zabezpečiť primeranú náhradnú starostlivosť alebo ich umiestnenie do vhodného zariadenia v takýchto prípadoch. Pri plnení tohto záväzku sa musí brať ohľad na kultúrny pôvod detí.

Článok 21

ADOPCIA

Štáty, ktoré povoľujú systém osvojenia, musia zabezpečiť, aby sa v prvom rade bral do úvahy najlepší záujem dieťaťa. Dieťa osvojené v inej krajine musí využívať rovnaké záruky a práva, ktoré by platili v prípade osvojenia v jeho vlastnej krajine.

Článok 22

UTEČENECKÉ DETI

Dieťa žiadajúce o postavenie utečenca dostane potrebnú ochranu a humanitárnu pomoc pri využívaní práv stanovených týmto dohovorom a inými dokumentmi v oblasti medzinárodného humanitárneho práva a ľudských práv.

Článok 23

POSTIHNUTÉ DETI

Postihnuté dieťa má právo na špeciálnu starostlivosť, vzdelanie a prípravu, aby mohlo dosiahnuť čo najväčšiu samostatnosť, a aby mohlo viesť plnohodnotný a aktívny život v spoločnosti.

Článok 24

ZDRAVIE A ZDRAVOTNÍCKE SLUŽBY

Dieťa má právo na dosiahnutie najvyššej možnej úrovne zdravotného stavu, má právo na prístup k čistej vode, kvalitným potravinám a žiť v neznečistenom životnom prostredí. Bohaté štáty musia pomáhať štátom chudobným pri naplňaní tohto práva.

Článok 25

PRAVIDELNÁ KONTROLA UMIESTNENIA

Dieťa, ktoré štát umiestnil do náhradného zariadenia z dôvodu starostlivosti, ochrany alebo liečenia, má právo na pravidelnú kontrolu zaobchádzania s ním.

Článok 26

SOCIÁLNE ZABEZPEČENIE

Dieťa má právo na výhody sociálneho zabezpečenia vrátane sociálneho poistenia a musí prijímať nevyhnutné opatrenia na dosiahnutie plného výkonu tohto práva v súlade s vnútroštátnym právom.

Článok 27

ŽIVOTNÁ ÚROVEŇ

Každé dieťa má právo na zabezpečenie životnej úrovne, primeranej jeho telesnému, duševnému, duchovnému, morálnemu a sociálnemu rozvoju. Povinnosťou štátu je zabezpečiť, aby sa táto povinnosť plnila a mohla plniť.

Článok 28

VZDELÁVANIE

Dieťa má právo na vzdelanie a povinnosťou štátu je zabezpečiť, aby bolo základné vzdelanie bezplatné a povinné. Disciplína v školách musí byť v súlade s právami dieťaťa a jeho dôstojnosťou. Štát sa musí zapájať do medzinárodnej spolupráce pri uplatňovaní týchto práv.

Článok 29

CIELE VÝCHOVY

Výchova musí smerovať k rozvoju osobnosti dieťaťa, jeho nadania a duševných schopností v najväčšom rozsahu. Výchova musí pripraviť dieťa na aktívny život v dospelosti v slobodnej spoločnosti a zdôrazňovať rešpekt rodičov dieťaťa, jeho vlastnú kultúrnu identitu, jazyk, hodnoty a kultúrny pôvod či hodnoty ostatných.

Článok 30

DETI NÁRODNOSTNÝCH MENŠÍN ALEBO DOMORODÉHO PÔVODU

Deti národnostných menšín a domorodého obyvateľstva majú právo používať svoju vlastnú kultúru a vykonávať svoje vlastné náboženstvo a používať jazyk.

Článok 31

VOĽNÝ ČAS, REKREÁCIA A KULTÚRNA ČINNOSŤ

Dieťa má právo na oddych, hry a účasť na kultúrnom živote a umeleckých aktivitách.

Článok 32

DETSKÁ PRÁCA

Dieťa má právo na ochranu pred prácou, ktorá ohrozuje jeho zdravie, výchovu alebo rozvoj. Štát musí stanoviť najnižšiu vekovú hranicu pre vstup do zamestnania a určiť pracovné podmienky.

Článok 33

KONZUMOVANIE DROG

Dieťa má právo na ochranu pred používaním narkotík a psychotropných látok a pred zapojením do ich výroby a distribúcie.

Článok 34

SEXUÁLNE ZNEUŽÍVANIE

Štát musí chrániť dieťa pred sexuálnym vykorisťovaním a zneužívaním, vrátane prostitúcie a pornografie.

Článok 35

PREDAJ, ÚNOS A OBCHODOVANIE

Povinnosťou štátu je urobiť všetko pre to, aby zabránil predaju detí, obchodovaniu a ich únosom.

Článok 36

INÉ FORMY VYKORISŤOVANIA

Dieťa má právo na ochranu pred všetkými formami vykorisťovania, ktoré akýmkoľvek spôsobom škodí jeho blahu.

Článok 37

MUČENIE A ZBAVENIE SLOBODY

S každým dieťaťom, ktoré porušilo zákon, sa musí zaobchádzať s ľudskosťou a úctou k prirodzenej dôstojnosti ľudskej bytosti. Musí byť umiestnené oddelene od dospelých a mať právo udržiavať styk so svojou rodinou.

Článok 38

OZBROJENÉ KONFLIKTY

Žiadne dieťa mladšie ako 15 rokov nesmie byť povolané do ozbrojených síl. Štáty musia tiež zabezpečiť ochranu a starostlivosť o deti, ktorých sa ozbrojený konflikt dotkne, podľa príslušných medzinárodných zákonov.

Článok 39

REHABILITAČNÁ STAROSTLIVOSŤ

Štát má povinnosť zabezpečiť, aby bola deťom, ktoré sa stali obeťami konfliktov, mučenia, zanedbávania, zlého zaobchádzania alebo vykorisťovania, poskytnutá potrebná starostlivosť pre zotavenie a sociálnu reintegráciu.

Článok 40

ADMINISTRÁCIA SPRAVODLIVOSTI PRE MLADISTVÝCH

Dieťa, ktoré sa dostalo do konfliktu so zákonom, má právo na základné záruky, ako aj právnu a inú pomoc pre svoju obhajobu. Všade tam, kde je to možné, musí byť vylúčené súdne pojednávanie a uväznenie.

Článok 41

REŠPEKTOVANIE VYŠŠÍCH NORIEM.

Akékoľvek normy uvedené v národnom alebo medzinárodnom práve, vzťahujúce sa na dieťa, ktoré sú vyššie ako tie, ktoré sú uvedené v tomto Dohovore, sa musia vždy dodržiavať.

Článok 42

PLNENIE DOHOVORU A ZÁVÄZNOSŤ

Štáty sa zaväzujú, že budú využívať zodpovedajúce princípy a ustanovenia tohto Dohovoru, vhodným a aktívnym spôsobom tak u dospelých, ako aj u detí.

Zdroj: Brožúra UNICEF, - u, Aké práva: http://www.unicef.org/magic/media/documents/what_rights_flyer_english.pdf

Príloha č. 2: VZOROVÉ CVIČENIA

Aktivity, ktoré vyžadujú kontakt dotykcom, nebude možné v určitých skupinách prevádzať. Postihnuté deti a mládež nebudú môcť participovať na aktivitách, ktoré si vyžadujú pohyb. Výber aktivít prispôsobte pomerom v skupine, s ktorou pracujete. Podrobnejšie informácie nájdete v kapitole „Literatúra“, v časti „Informácie pre skupinových vedúcich“.

Päť

Pozri návod na strane 53.

Počet členov v skupine

Povedzte členom skupiny, že budete počítat' dovtedy, kým nevyslovíte číslo, koľko členov má skupina (napr.: v skupine s 15 členmi, budete počítat' do 15). V praxi to bude vyzerat' nasledovne: prvý povie „jeden“, druhý „dva“ a tak to pôjde ďalej, až dospejete k požadovanému počtu. Ide o náhodné rátanie, *nepočítajte* do radu. Členovia skupiny sa nemôžu vopred dohodnúť, ktoré číslo povedia. Keď dvaja povedia to isté číslo, začneme znova počítat' od čísla „jeden“.

Domov-dieťa-ulica

Pozri návod na strane 20.

Skladačka

Povystrihujte obrázky z časopisov a rozstrihajte ich na štyri až päť častí. Pomiešajte ich. Každý člen skupiny si zoberie jednu časť. Potom budú chodiť po miestnosti a hľadať ostatných tak, aby obrázok skompletizovali. Túto techniku môžeme využiť i pri formovaní skupín.

Záchranný čln

Postavte sa všetci do stredu miestnosti - „oceána“. Povedzte číslo - „šesť!“ . Prítomní musia vytvoriť skupiny po šiestich - vytvorí „člny“. Tí, ktorí ostanú sami, „plávajú“, až kým nezaznie ďalšie číslo. Číslo vyslovujte rýchlo, aby sa zúčastnení čo najviac pohybovali. Túto techniku môžeme využiť i pri formovaní skupín – vyslovením požadovaného počtu sa vytvorí skupiny.

Masky

Sadnite si do kruhu. Nájdite dobrovoľníka, ktorý predvedie určitý emocionálny stav, napríklad hnev. Ostatní potom „masku“ napodobňujú a „pridelia“ ju niekomu, koho meno povedia nahlas. Ten si masku „nasadí“ a zmení svoj emocionálny stav na novú „masku“. Nakoniec ju „pridelí“ ďalšiemu zo skupiny. Postup opakujeme, pokiaľ sa všetci nevystriedajú.

Zrkadlá

Dvojice sa postavia tvárou v tvár. Jeden je vodca a bude napodobňovať určitý druh pohybu počas jednej minúty. Druhý bude jeho zrkadlom a musí napodobniť každý pohyb vodcu. Napokon si dvojice vymenia úlohy.

Slnko svieti

Usporiadajte stoličky do kruhu tak, aby ich počet bol menší o jednu stoličku, než je počet prítomných členov skupiny. Nieкто sa postaví do stredu a povie: „Slnko svieti na všetkých mojich priateľov, ktorí...“, a zakončí vetu určitou charakteristikou, napríklad:

- „majú radi zmrzlinu“
- „hovoria viac než dvoma jazykmi“
- „radi tancujú“

Ak sa výrok vzťahuje na niekoho, kto sedí v kruhu, postaví sa a nájde si nové miesto. To isté urobí aj stojaci v strede. Komu sa nepodarí nájsť si miesto, postaví sa do stredu a vysloví ďalšiu charakteristiku.

Čo práve robíš?

Skupina sa postaví (posadí) do kruhu. Zvoľte si jedného, kto bude napodobňovať nejakú činnosť (napr.: česanie vlasov, čítanie knihy, jedenie, hranie na hudobný nástroj atď.). Po uplynutí 10 sekúnd sa stojaci po ľavej strane spýta: „čo práve robíš?“. On/ ona mu/ jej síce odpovie, no uvedie úplne inú činnosť. Pýtajúci sa musí teda začať napodobňovať tú aktivitu, ktorú sa dozvedel (nie o ktorú pôvodne išlo). Potom sa opýta niekto tretí: „čo práve robíš?“ a začne napodobňovať aktivitu, ktorú mu oznámi. Postup opakujeme a striedanie rolí musí prebiehať plynule. (Dbajte na to, aby prítomní nevyslovili takú aktivitu, ktorá bude druhým nepríjemná. Každý má právo odmietnuť činnosť, ktorá mu nie je príjemná).

Zoom

Skupina si sadne do kruhu a bude mať za úlohu predstaviť si zvuk rýchle idúceho auta - „zoom“! Začnite vyslovením slova „zoom“ a otočte hlavu napravo. Sediaci napravo posunie „zoom“ ďalšiemu, kto sedí po jeho pravej strane, až kým „zoom“ prejde celým kruhom. Povedzte, že ak vyslovíte slovo „stop“, „zoom“ sa musí posunúť opačným smerom. Ak sa „zoom“ dostane k vám, môžete povedať „stop“ - bude to znamenať, že ten, kto vám práve posunul „zoom“, ho musí obrátiť a posunúť späť. (Každý môže hocikedy povedať „stop“, no keď je skupina veľká, smie každý povedať „stop“ len raz!). Snažte sa „zoom“ posúvať čo najrýchlejšie.

Príloha č. 3: AKTIVITY NA ZÁVER

Nasledovné dve aktivity sú vhodné po skončení krátkych sedení, keď so skupinou budete ešte ďalej pracovať:

Chýbajúce slovo

Každý člen skupiny sa prejde dookola a jedným slovom povie, ako sa cíti. Vedúci skupiny môže aktivitu zakončiť vyslovením napríklad takejto vety: „rozprávanie o problematike násilia vyvolalo rôzne reakcie. Nabudúce sa budeme zaoberať tým, ako môžeme tieto pocity premeniť na niečo pozitívne“.

Dokonči vetu

Napište prvú časť vety na tabuľu a dajte každému šancu ju dokončiť. Môže ísť o vety typu:

- „Najlepšie, čo som dnes zažil bolo...“
- „Dnes som sa dozvedel, že...“
- „Odchádzam v nádeji, že...“

Nasledovné tri aktivity sú účinné po skončení dlhších sedení alebo po ukončení aktivity, ktorú ste robili počas viacerých sedení:

Hodnotenia

Sedte v kruhu a požiadajte niekoho, aby povedal, čo si váži na niektorom členovi skupiny. Dotyčný/á potom „zloží“ uznanie niekomu inému. Postup opakujeme, kým každý z prítomných nevysloví a nedostane uznanie. Osobe, ktorej vzdávate uznanie dajte malý darček: gombík, zástavku, lístok, na ktorom je napísané „ďakujeme“, atď. Jednoduchšie zistíte, komu ste už vďaka vzdali a komu nie, aby sa nik necítil ukrátený.

Obdarovávanie

Každý si nájde partnera a v priebehu pár minút mu povie, čo sa všetko naučil, a ako získané informácie využije v praxi. Potom dá každý svojmu partnerovi malý darček. Nepôjde však o fyzický dar. Môže ísť o vlastnosť („Darujem ti moje priateľstvo a súcit“) či neskutočný predpoklad („Darujem ti topánky, ktoré ťa dovedú vždy na bezpečné miesto“).

Povzbudivé slová

Každému dajte kartičku alebo hárok papiera. Ich úlohou bude napísať výrok, ktorý podnieti mládež podnikat' aktivity na potlačenie násilia. (Keď vás nevie nič vhodného napadnúť, napíšte čo by ste radi od niekoho počuli!). Potom sa každý postaví, prejde sa po miestnosti a podá kartičku inému. Každý si ich v tichosti prečíta, potom sa opäť prejde po miestnosti a kartičku podá niekomu inému. Postup opakujeme a snažíme sa vymeniť si kartičky s každým členom skupiny. Aktivitu ukončíme po jednej až dvoch minútach – každý si nechá kartičku, ktorú naposledy dostal. Kto bude chcieť, môže obsah kartičky nahlas prečítať!

Príloha č. 4

A. „ČO NEVIDÍTE JE...“ FOTOGRAFIA Č. 1 (TECHNIKA Č. 1)

B. „ČO NEVIDÍTE JE...“ CELÁ FOTOGRAFIA Č. 1 (TECHNIKA Č. 1)

Zdroj: UNICEF/ HQ93-1149/ SENAD GUBELIC BÝVALÁ JUHOSLÁVIA, 1993 – Dieťa stojace vedľa vojaka na ulici v Sarajeve, sa pridžza jeho zbrane.

ISBN-10 92-95057-53-8
ISBN-13 978-92-95057-53-1